

OTDK-DOLGOZAT

Illés Mónika
BSc

2013.

**E-LEARNING OKTATÁSI MÓDSZER HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE
A FELSŐOKTATÁSBAN**

**E-LEARNING THE JUDGEMENT OF AN EDUCATIONAL
METHOD AMONG THE STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATION**

Illés Mónika

Kézirat lezárva: 2011. november 9.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	5
1.1. TÉMA INDOKLÁSA.....	7
1.2. KUTATÁS JELLEGE, TÁRGYA.....	8
1.3. KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK	8
2. FORDULATOK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN	9
2.1. A KLASSZIKUS OKTATÁS ÉS A TÁVOKTATÁS.....	10
2.2. MEGVÁLTOZOTT SZEREPEK.....	14
2.2.1. Megváltozott oktatói szerepek	14
2.2.2. Megváltozott tanulói szerep	18
2.2.3. Megváltozott intézményi szerep.....	19
2.3. A FELNŐTTKORI TANULÁS JELLEMZŐI.....	20
2.3.1. A felnőttek motivációjának lehetőségei.....	20
2.4. A FELNŐTTKORI TANULÁS ALAPJAIT JELENTŐ KOMPETENCIÁK ÁTTEKINTÉSE .	22
2.4.1. Kulcskompetenciák jelentősége	24
2.4.2. Kulcskompetenciák az egész életen át tartó tanuláshoz.....	25
2.4.2.1. A tutorok kompetenciáinak áttekintése	26
2.4.2.2. A tanulók kompetenciáinak áttekintése.....	27
3. AZ E-LEARNING KÉPZÉSI RENDSZER ÁTTEKINTÉSE	28
3.1. AZ E-LEARNING FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI	29
3.2. AZ E-LEARNING KIALAKULÁSA	30
3.3. AZ E-LEARNING KÉPZÉSI FORMÁI ÉS MÓDSZEREI	31
3.4. AZ E-LEARNING KÉPZÉS JELLEGÉNEK TOVÁBBI CSOPORTOSÍTÁSAI	33
3.5. AZ E-LEARNING ESZKÖZRENDSZERE	34
3.5.1. Az e-learning oktatási forma infrastrukturális elemei.....	34
3.5.2. A digitális tananyag jellemző tulajdonságainak áttekintése	35
3.6. A RENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK KÖLTSÉGEI, MEGTÉRÜLÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI	35
3.7. AZ E-LEARNING TÍPUSÚ OKTATÁSI MÓDSZER SWOT ANALÍZISE	38
4. SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM ÉS AZ E-LEARNING ALAPÚ TÁVOKTATÁS KAPCSOLATRENDSZERE	40

4.1. A COEDU TUDÁSHÁLÓ RENDSZER ÁTTEKINTÉSE, SPECIÁLIS ÖSSZETEVŐI, FUNKCIÓI	41
4.2. AZ E-LEARNING OKTATÁSI MÓDSZER HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEMEN 2011-BEN	42
4.2.1. A kutatás eredményei	42
5. DUNAÚJVÁROSI FŐISKOLA A XXI. SZÁZADBAN.....	48
5.1. AZ E-LEARNING OKTATÁSI MÓDSZER DUF HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE 2011-BEN.....	51
5.1.1. A kutatás módszere.....	51
5.1.2. A kutatás körülményei	52
5.2. A KUTATÁS EREDMÉNYEI	53
5.3. FELMÉRÉS A SZE HAGYOMÁNYOS KÉPZÉSÉN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK KÖRÉBEN	59
6. A KUTATÁSOK EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA	61
7. INTERJÚ A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM OKTATÓIVAL	64
8. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK	66
9. IRODALOMJEGYZÉK.....	68
9.1. NYOMTATOTT SZAKIRODALOM	68
9.2. ELEKTRONIKUS FORMÁBAN ELÉRHETŐ FORRÁSOK.....	70
10. MELLÉKLETEK.....	72

1. BEVEZETÉS

„Ami az elmúlt 20 évben történt az IT területén, az sétalovaglás volt ahhoz képest, ami a következő 10 évben fog történni.”¹

Az emberiség történelmében számos olyan esemény történt, amely nagy hatással volt életünkre, gyökeresen átalakították addig megszokott életritmusunkat.

A civilizációkra általánosan jellemző fejlődés üteme napjainkban felgyorsulni látszik. Olyannyira, hogy a változások már nem évtizedek leforgása alatt mennek végbe, azok alig követhető sebességgel szemünk láttára történnek. A robbanásszerű információs és technológiai fejlődés komoly kihívások elé állít bennünket az élet különböző területein, többek között az oktatásra is nagy hatással van. Így annak kellő gyorsasággal és hatékonysággal reagálnia szükségeltetett a világ minden részén, hogy versenyképességét megtarthassa, egy dinamikus tudásalapú gazdaságot és tudásközpontú társadalmat hozhasson létre.

Napjaink egyik leginkább szokásainkat átformáló jelensége az Internet. Pár évtizeddel ezelőtt még csak néhányan tudták mit takar a világháló kifejezés, ma pedig már nem csupán egy elfogadott és egyben alkalmazott jelenségről beszélünk, mindennapjaink elengedhetetlen részévé vált. A gyerekek már nem olvasnak könyveket, nem bújócskával töltik a szabadidejüket, hanem belemerülnek egy 19°-os világba, és műanyag gombokat nyomkodva, egérrel a kezükben nőnek fel. Továbbá már az idősebb korosztály számára sem teljesen ismeretlen az Internet által nyújtott számtalan lehetőség, előny (pl. naprakész információk) és az ezzel járó kényelem.

Többen felismerték, hogy az Internet nem csupán egy hasznos információforrás, hanem számos új lehetőséget is rejt. Nyilvánvalóvá vált, hogy akár irányított, tudatos tanulásra is használható.

Világszerte az élethosszig tartó tanulás megkerülhetetlen igénnyé, társadalmi és gazdasági szükségletté vált. Olyan kritikus pontról beszélhetünk, ami döntő lépcsőfoka az egyének, szervezetek, közösségek és gazdaságok sikeres felemelkedésének a most alakuló társadalmakban. A hagyományos oktatással nehezen megoldható helyzetet teremtenek a gazdasági globalizáció, a magasan képzett munkaerő iránti igény, a „független ember” eszméjének erősödése és az új, rugalmas foglalkoztatási módok.

¹ Bill Gates

Napjainkban a teljesebb foglalkoztatás megteremtéséhez és fenntartásához megfelelő minőségű, folyamatosan megújulni képes emberi erőforrásra van szükség. A tanulás nem maradhat a gyermek- és ifjúkor kiváltsága, egész életünket végig kell kísérnie és segítenie szükséges abban, hogy újabb felhasználható tudáselemekre tegyünk szert, aktuális ismereteket szerezzünk a világról. Ezen igényt a XXI. században az e-learning, avagy elektronikus tanulás módszerével igyekeznek kielégíteni.

Az elmúlt évtized folyamán hazánk több felsőoktatási intézményében elfogadtatták és a kötelező oktatási szintekbe is beépítették ezt az új, alternatív oktatási módszert, ugyanis felismerve, hogy használata az egyetemi-főiskolai oktatási programok keretében stratégiai jelentőségű, az oktatási-képzési piacon fontos előnyszerzési tényező lehet. A képzésben részt vevők között a legkedveltebb „szolgáltatók” az alábbiak:

- Corvinus Egyetem,
- Budapesti Műszaki Főiskola,
- Berzsenyi Dániel Főiskola,
- Szolnoki Főiskola,
- PPKE-JÁK,
- Szent István Egyetem,
- Széchenyi István Egyetem,
- Gábor Dénes Főiskola,
- MTA KFKI – távoktatás,
- Eszterházy Károly Főiskola,
- Apor Vilmos Katolikus Főiskola,
- JGYTF Angol szakvezető,
- Debreceni Egyetem,
- Waldorf-postgraduális levelező tagozat.

Dolgozatomban a Dunaújvárosi Főiskolán még folyamatban lévő e-learninget, mint a hagyományos oktatás mellett megjelenő alternatívát szeretném bemutatni, s azt vizsgálom, hogy milyen megoldásokat kínál az oktatási folyamat fejlesztésére, képes lenne-e nagyobb hatékonyságú alternatívát jelenteni a képzőintézményünkben. Alapvető célom rámutatni arra, hogy az e-learning alkalmazásával a hagyományos oktatás problémái kiküszöbölhetőek lennének mindamelllett, hogy az információs társadalom és gazdaság tudásigénye kielégíthetővé válna.

Dolgozatomban először az e-learninget, mint új oktatási formát mutatom be. Rámutatok arra, hogy a hagyományos oktatással szemben miért nevezhető hatékonyabbnak, és számos nézőpontból elemzem a két oktatási forma viszonyrendszerét, jellegzetességeit.

A Széchenyi István Egyetemen már kialakult az e-learning alapú távoktatás, jelenleg hatékonyan alkalmazzák azt. A Dunaújvárosi Főiskolán ugyanakkor többnyire hagyományos keretek között valósulnak meg a különböző képzések. Munkám során alaposan körüljárom a fentiekben említett két intézmény jelenlegi helyzetét, bemutatom oktatási módszereiket, kiemelve egyes tényezők előnyeit és hátrányait. Megfigyeléseim alapján bemutatom az oktatók, illetve a hallgatók átalakuló szerepét és a sikerhez vezető nélkülözhetetlen kompetenciákat az úgynevezett információs korszakban.

Előzetesen feltételezem, hogy a Dunaújvárosi Főiskola hallgatói képesek az e-learning oktatási módszer bevezetésével az információs társadalom kritériumainak megfelelni, és ez az új helyzet a hallgatóknak problémát várhatóan nem okoz, emellett számos előnyét érzik tanulmányaik során.

1.1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A XX. század végén Európába robbanásszerűen tört be az információs és kommunikációs technológia (IKT), rohamos fejlődés tapasztalható ezen a területen. A számítógép mindennapjaink részévé vált, jelen van otthonunkban és munkahelyünkön egyaránt. Kialakultak a lokális, a városi, illetve az országos hálózatok, megteremtve ezzel az Internetre történő csatlakozás lehetőségét.

Az információs és kommunikációs technológia fejlődésével teret nyert a tanulás iránti igények új típusú kielégítése is. Az e-learning oktatási módszer segítségével a megfelelő információ, illetve ismeret az adott személyhez a megfelelő időben juthat el. A technológia mellett az emberi tényező is fontos szerepet játszik. Az ember emocionális és mentális fejlődése, a tartalomban testet öltő pszichológiai, pedagógiai és didaktikai struktúra, továbbá a munkafolyamatok racionális organizációja új lehetőségeket jelent.

Világszerte -, hazánkban is - módszertani változások mennek végbe az oktatásban, így a DUF munkájában is kiemelt figyelmet érdemel az e-learning oktatási módszer. Szükséges tehát, hogy más intézmények tapasztalatait figyelembe véve -, ahol már sikeresen és hatékonyan alkalmazzák az elektronikus tanulás rendszerét – áttekinthetővé

váljon annak lehetősége, miként válna sikeresen alkalmazhatóvá a főiskolán a távoktatás módszere. Ennek a területnek a vizsgálatát tűztem ki magam elé elsődleges célként azért, hogy rámutassak az új módszerben rejlő lehetőségekre.

1.2. KUTATÁS JELLEGE, TÁRGYA

Kutatásom során jól körülhatárolható célt tűztem ki, ami meghatározott témára irányul. A kutatás során feltárt eredmények adott problémakörrel kapcsolatos megoldásokat részleteznek. Dolgozatom írása során a hagyományos és a távoktatási módszertan szakirodalomban nevesített kereteit elvi és elméleti alapjait elfogadtam, és azokra támaszkodtam.

1.3. KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

Szükségeselem tartom meghatározni, hogy milyen feltételek, módszerek és erőforrások mellett alkalmazható az e-learning oktatási módszer sikeresen, erre alapozva bizonyítani kívánom, hogy a Dunaújvárosi Főiskolán a távoktatás módszere sikeresen megvalósítható.

Ahhoz, hogy kitűzött kutatási céljaimat elérjem, a témát alaposan körbejártam és az alábbi kutatási módszereket alkalmaztam:

- A témával kapcsolatos tanulmányokat, cikkeket és előadásokat áttanulmányoztam, elemeztem azokat;
- A távoktatási, valamint a hagyományos oktatási módszerrel közvetlenül érintettek véleményét megismertem, és rendszerbe foglaltam;
- Részt vettem és jelenleg is részt veszek a Széchenyi István Egyetem távoktatási programjában, megismertem a távoktatás rendszerét;
- Részt vettem és jelenleg is részt veszek a Dunaújvárosi Főiskola hagyományos képzésén, amely során megismertem a hagyományos oktatás rendszerét.

2. FORDULATOK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN

Hazánkban a felnőttképzés Szent István (1001-1038) koráig visszavezethető, aki törvénybe iktatva biztosította a falvak népének papok által történő taníttatását. Számos kísérletet tettek a későbbiekben is a felnőtt polgárok nem vallási célú tanítására, ugyanakkor az igazi áttörés a XVIII. század utolsó évtizedeire tehető. A magyar nemzeti művelődéspolitikai első rendszerezője, Bessenyei György (1747-1811) nevéhez köthető az első népművelő mozgalmak kialakulása.

A XIX. században a művelődés nemzeti, társadalom-megújítási, és gazdaság-fellendítési üggyé vált. Gazdasági, társadalmi, kulturális egyesületek jöttek létre, fellendült a könyv- és folyóirat-nyomtatás, számos könyvtár alapítottak. Történelmünk eme időszakát nevezzük a „szervezett népművelés korának”. A felnőttképzés bevezetésével elsődleges célként tűzték ki az analfabetizmus felszámolását.

A XX. században számos mozgalomnak köszönhetően a felnőttképzés virágzása tovább folytatódott. 1945 után a felnőttek iskolarendszerű oktatása, az önkéntes művelődés kereteinek biztosítása a polgári és a szocialista demokrácia megteremtéséhez egyaránt nélkülözhetetlen politikai és gazdasági eszközzé vált. Ennek köszönhetően vezették be az 1950-es évek elején a felsőoktatásban az esti és levelező tagozatokat.

A rendszerváltást követően gyökeres változások mentek végbe a felnőttképzés számos területén a robbanásszerű technikai fejlődésnek, a piacgazdasági átalakulással járó nagyarányú munkaerő-átrendeződésnek, munkanélküliség tömeges megjelenésének, a menedzserképzés szükségleteinek, a politikai élet pluralizálódásának, az iskolarendszer reformjának, a domináló értékrendszer átalakulásának köszönhetően. Felértékelődtek és átszerveződtek a képzések, módosult az iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás viszonya.

Koltai Dénes „Felnőttképzés az ezredforduló változó világában” című tanulmányában egy új andragógiai fordulat bekövetkeztére világít rá. A XX. század végén egyre nagyobb teret nyertek a gyakorlati, üzleti alapú képzések, kiemelt figyelem jutott azon területekre, ahol a megszerzett kvalifikációk magasabbra emelésének lehetősége van. 1991. évi pécsi nemzetközi konferencián az 1. táblázatban összefoglalt egybevetést mutatta be:

1. Táblázat Iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás

Iskolarendszerű felnőttoktatás	Iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás
Túlszabályozottság, állami közösségi fenntartási kényszer	Törvény biztosította magas fokú szabadság a művelődési anyag kiválasztásában
Az iskolarendszer leképezése; Művelődéspolitikai meghatározottság	Diverzifikációs tendenciák
Állami vagy önkormányzati finanszírozottság	Közvetett állami finanszírozás, vállalati típusú működés különböző vállalkozási formákban (kizárólag magyar, külföldi tulajdon, vegyes vállalat)
A résztvevőknek olcsósság vagy ingyenesség	Üzlet: adott tudás napi árfolyamon
Résztvevőknek rejtett, egyre növekvő költségtérítés	Előre rögzített üzleti árak
Rosszul fizetett tanárok	Magasan díjazott oktatók, minőség szerinti direkt szelekcióval
Tisztességes ismeretközlés, aufklérizmus	Képességfejlesztés, tréning
Didaktikai tudatosság, tantervi keretek	Az engedélyeztetésben és vizsgáztatásban rejtett mechanizmusok
Minőségi hátrány, permanens emancipációs kényszer	Minőségben piaci verseny, vállalkozási öntudat, üzleti magatartás

Dr. Koltai Dénes: Helyzet és esély a felnőttképzés emancipációjában, Pécs 1992.

2.1. A KLASSZIKUS OKTATÁS ÉS A TÁVOKTATÁS ALAPVETŐ JELLEMZŐINEK

ÁTTEKINTÉSE

Korábban oktatás csaknem kizárólag úgy ment végbe, hogy az oktató és a tanuló, illetve ezek csoportjai hosszabb ideig egy térben és egy időben együtt tartózkodtak. A jelenléti tanulás esetén hiányzik a kölcsönösség, nélkülözik a közvetlen személyi hatótényezőket, illetve korlátozott a nem verbális információközlés.

Az információs korszak kezdetével jelentősen megnöttek a képzésnek azon lehetőségei, melyekben minimalizálódott az oktatók és a tanulók személyes

találkozásának, együttműködésének szükségessége. Megjelent az úgynevezett levelező jellegű oktatás, mellyel számos problémát sikerült kiküszöbölni.

A levelező oktatás korábbi változatát alacsony színvonal és határfok, nagyon lazán irányított metódusok jellemezték. A felmerülő nehézségeket jelenleg a jelenléti oktatással kombinálva igyekeznek megoldani. Alkalmanként az oktatók úgynevezett konzultációkon átfogó előadások keretében a tananyaggal kapcsolatos előadásokat tartanak, ahol a hallgató és a tanuló egy időben és helyen van.

Az 2. táblázat a hagyományos-, illetve a távoktatási képzés közötti alapvető különbségeket mutatja be.

2. Táblázat A hagyományos oktatás és a távoktatás

	Hagyományos oktatás	Távoktatás
Célcsoport	Elsődlegesen: a 6-18 éves korosztály (közoktatás) Másodlagosan: a 18-25 éves korosztály (felsőoktatás), valamint a felnőttek (andragógia)	18-90 éves korosztály
Tanulás helyszíne	Oktatási intézmény	A tanuló egyéni lehetőségeire, választására van bízva: a tanuló otthona, munkahelye, könyvtár, közlekedési eszköz...
Tanulás ütemezése	Tanévekben, heti óraszámokban meghatározott rendszeres tanulás	A tanuló egyéni ütemezése (rendszeresség, nap, napszak) által meghatározott
Eszközök	Az oktatási intézmény biztosítja	Elsődlegesen a tanuló biztosítja, kisebb részben az oktatási intézmény, a képzést biztosító intézmény
Célcsoport jellemzők	Viszonylag homogén összetétel	Heterogén összetétel az előzetesen elsajátított tudás, a tanulási, munka- és élettapasztalatokat tekintve

Legáltalánosabban alkalmazott oktatási módszer	Az ismeretanyag átadása frontális oktatás, előadások keretében	A különböző médiumok segítségével a tananyagot a tanuló önállóan dolgozza fel
	Hagyományos oktatás	Távoktatás
Az oktatási/tanulási folyamat főbb jellemzői	Rugalmatlan. A tanterv előírásaihoz és a tanulói csoporthoz igazodik	Rugalmas. A tanuló választása és döntése alapján az egyéni igényeknek megfelelő
A tanulási teljesítmény értékelése	A pedagógus végzi	A tanuló, illetve a tutor végzi. Egyénre szabott formában történik
A tanuló szerepe az oktatási folyamatban	Passzív	Aktív, az elsajátítás kizárólag a tanulói aktivitás, a tanuló által elvégzett tanulási tevékenységek révén valósul meg A tanulónak lehetősége van a „kísérletezésre”, hogy kiválassza a számára legmegfelelőbb tanulási tevékenységet
Az oktatási/tanulási folyamat főszereplője	Az oktatáson van a hangsúly, tanárközpontú oktatás A pedagógus felelős az oktatási folyamat sikerességéért Egyirányú folyamat: a tanár az ismeretek fő forrása	A tanuláson van a hangsúly, tanulóközpontú tanulás A tanuló egyénileg felelős a tanulási folyamat sikerességéért, amely nagyban a tanuló tanulásszervezési, tanulási, önértékelési készségeinek fejlettségén múlik Kétirányú folyamat: a tutor is tanulhat a gazdag élet- és munkatapasztalatokkal rendelkező tanulóitól
A pedagógus legfontosabb feladata	Az ismeretek átadása, az oktatási folyamat irányítása, ütemezése	A tanulás különböző (eszközhasználati, szervezési, időbeosztási stb.) akadályainak az elhárítása

Henczi Lajos: *Felnőttoktató, A felnőttek tanításának-tanulásának elmélete és gyakorlata*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2009

A 3. táblázat összefoglalja, hogy milyen változások mentek végbe az oktatás alapvető paramétereiben, amelyek alapvető hatással voltak a felnőttképzés gyakorlatára, a felnőttoktató szerepeinek változásaira.

3. Táblázat Az oktatás meghatározó paraméterei

Az oktatás meghatározó paraméterei	Múlt	Jelen
A tudás értelmezése	Statikus, átadott. A tudás monopolizálása.	Folyamatosan változó, egymással megosztott. A tudás szabadon hozzáférhető.
Tanulás	Lineáris	Az egyéni igények és érdeklődés kihangsúlyozása: egyre elágazóbb tanulási utak
Mit	Egységesen zárt tartalom	Egyénre szabott, nyitott tartalom
Hol	Helyfüggő: oktatási intézmény Zárt tanulási környezet: az oktatási intézmény döntő szerepe	Helyfüggetlen: változó tanulási környezet, a tanuló lehetőségeinek megfelelően Nyitott tanulási környezet: munkahely, hétköznapi élet színterei, IKT-környezet által biztosított tanulási lehetőségek
Hogyan	Egységes, tanárközpontú oktatási módszerek, a frontális oktatás dominanciájával. Tanulói passzivitás. Az elsajátított ismeretek felmondása. Egyéni ismeretek elsajátítása. Tanári értékelés dominanciája.	Egyénre szabott tanulási módszerek. Tanulói aktivitás. Az ismeretek, készségek, képességek stb. komplex alkalmazása. Kooperatív tanulás. Önértékelés és a tanulótársi értékelés növekvő fontossága. IKT-eszközök a tanulási

	Elsődlegesen demonstrációs eszközök alkalmazása.	folyamat minden fázisában. és a kapcsolattartásban
Az oktatás meghatározó paraméterei	Múlt	Jelen
Mikor	Időfüggő: az oktatás előre meghatározott idejében	Időfüggetlen: változó, a tanuló lehetőségeinek megfelelően
Kinek	Tanulócsoportok	Egyes tanulók

*Henczi Lajos: Felnőttoktató, A felnőttek tanításának-tanulásának elmélete és gyakorlata
Nemzeti Tankönyvkiadó, 2009*

2.2. MEGVÁLTOZOTT SZEREPEK

2.2.1. Megváltozott oktatói szerepek

„A mai tanulási környezetben dominál a személyes, tanári információátadás. Ha bizonyos területeken kiiktatnánk a tanári közvetítést és intelligens, számítógépes hálózati rendszerekkel helyettesítenénk, az így kialakult automatizmusok rendkívüli lehetőségeket biztosítanának”.²

A következőkben azt vizsgálom, hogy az oktatónak a hagyományos oktatásban milyen szerepe és feladatai vannak, valamint a korszerű tanulási környezetben ugyanezen szempontok hogyan érvényesülnek.

A klasszikus oktatásban aktívan résztvevő oktatók szigorúan meghatározott, kötött munkaidőben dolgoznak, előre meghatározott óraszámot kötelesek iskolai keretek között eltölteni, oktatásra fordítani. A tanár és a diák közötti kontakttevékenység meghatározott időben és helyszínen valósul meg. Az oktató csak addig köteles az oktatási intézményben tartózkodni, amíg a munkaköri feladatait elvégzi. Vagyis a kötelezően oktatásra szánt idejében hagyományos oktatási tevékenységet folytat, ezen kívül, szabadidejében pedig nem köteles tanácsadással foglalkoznia, ugyanakkor egy „igazi” tanár tanórákon kívül is gyakran találkozni kényszerül a tanulókkal, konzultál és segít.

Ezzel szemben az elektronikus tanulás során az oktató kiszakad a kötött keretek közül. Az oktatások időtől és helytől függetlenül bárhol megvalósíthatóvá válnak. Az

² Robert C. Hetterick

oktató ebben az oktatási környezetben a tanulási folyamat menedzselését végzi. Rugalmas időbeosztása miatt tutorálás (tanácsadás) is megvalósulhat on-line keretek között.

Míg a hagyományos oktatás esetén a tudás forrását magát a tanárt jelentette, az elektronikus tanulási környezetben a szükséges információk más-más forrásból erednek, illetve érvényesül az eltérő területekről szerzett tudáselemek integrációja. Utóbbi esetben az oktató ezeket az összegyűjtött információkat értelmezi, rendszerbe foglalja, amit később, az oktatási tevékenysége során felhasználhat, továbbá maga döntheti el, hogy közvetlenül vagy közvetett módon adja át a tanulók számára. A tanár új szerepkörében sokkal inkább a tanuló egyenrangú társát jelenti, aki akár maga is tanulhat a tanulóitól, így módon is erősítve a partneri kapcsolatot.

Mindezeken túl az elektronikus tanulási környezet változásaira történő felkészítés, illetve a tanulók ezekben történő hatékony tanuláshoz szükséges készségeinek a kialakítása és fejlesztése is állandóan új feladatokat ró a tanárookra.

Összefoglalva elmondható, hogy az oktató „a tanulási folyamat kísérője, aki a problémamegoldás modelljének bemutatásával, a tanulók problémamegoldó képességének és tudásszerzésének szisztematikus fejlesztésével, valamint megszilárdításával és kiterjesztésével, annak ösztönző-támogatója”³.

„A tanár felszabadul a hagyományos ismeretközli szerep alól, és egyfelől segítő-támogató, a tanulókkal együtt dolgozó 'munkatársként' vesz részt azok munkájában, másfelől koordinátorként irányítja azt”⁴. Konkrét tananyag és tudás átadása mellett erkölcsi példakép szerepe, szocializációs feladatai stb. is nagy hangsúlyt kapnak az elektronikus tanulási környezetben.

A 4. táblázat a tanító régi és új tevékenységei közötti alapvető különbségeket mutatja be.

³ Behrmann-Schwarz 2003

⁴ Benda 2002

4. Táblázat A tanító régi és új tevékenységei

A tanító régi tevékenységei	A tanító új tevékenységei
Ő a tantárgy szakembere	A középpontban mindig a tanuló áll, a tanító az ő tanulását teszi lehetővé, illetve segíti, támogatja
Ő a tananyag „legfőbb forrása”	A tananyagot a különböző médiák hordozzák
Ő a tartalom közvetítésének fő eszköze, előadó (művész), csoportos foglalkozások vezetője stb. A tankönyv, jegyzet, munkafüzet csak kiegészíti az ő tevékenységét.	A tananyag tartalmát tanítói tevékenysége eredményeképpen ugyan, de a médiák segítségével közvetítik, hiszen a távoktatásban nincsenek előadások, sem szemináriumok.
Mindig a tanóra középpontjában áll	Mivel nincs tanóra, s mivel a tanulási-tanítási folyamat központi eleme a tanuló, a tanító „csak” segítő, támogató funkciókat lát el, például a konzultációk során
Tananyagot ír vagy készít (többnyire) egyedül, de saját koncepciója alapján	Teamben dolgozik, közös koncepció alapján (oktatócsomag készítésében részt vevő munkatárs)
Teljes tantárgyat tanít vagy oktat (előadást tart, szemináriumot vezet stb.)	Segít a tananyag illetve az oktatócsomag használatában
Szemtől-szemben tanít (valós időben, a tanulóval azonos helyiségben)	Távolról irányítja, segíti a tanulót tanulási munkájában (az aszinkron távoktatásban a tanulók térben és időben is távol vannak tőle, a szinkron távoktatásban valós időben tanít és „csak” a tér adta távolságot kell áthidalnia)

A tanító régi tevékenységei	A tanító új tevékenységei
A tanulókkal azonos tanteremben, csoport előtt „szerepel”	„Előre gyártja” a tananyagokat nagy tömegek számára, és távolról egyenként (pl. levelezéssel, telefonos vagy számítógépes üzenetváltással) segíti a tanulót
A tanító a tanulók kérdéseire, megjegyzéseire azonnali improvizációval reagál, szemtől-szembeni visszajelzést ad	A tanítói improvizáció lehetősége szinte kizárt, a tanító általi visszajelzés helye és ideje többnyire előre tervezett (a hagyományos távoktatásban időbeli késéssel valósul meg; a szinkron távoktatás valós időben, de térben távolról, az új technológiák segítségével oldja meg a visszacsatolást)
A tanító folyamatosan ellenőrzi és értékeli a tanuló munkáját, „beolvasztva” azt a tanórai foglalkozásokba (felelés, röpdolgozat, dolgozat formájában)	A tanító a tanulók számára önellenőrző feladatokat épít be a tananyagba; a folyamatos ellenőrzést és értékelést „pontoszerűen” végzi a levelezés és a konzultációk során
A tanító a tanuló írásbeli feladatait otthon (vagy a tanári szobában) javítja, de az órán szóbeli megjegyzésekkel is kiegészíti	A tanuló írásbeli feladatait az előre betervezett határidőknek megfelelően a tanulótól távol (otthon vagy a munkahelyén) javítja és megjegyzéseit írásban, levélben küldi el a tanulónak (olykor telefonon vagy élőszóval)
Tanórákon és azokon kívül is gyakran találkozik a tanulókkal	A tanulókkal az előre megtervezett „érintkezési pontok” alkalmával találkozik, kevés a lehetőség a spontán találkozásokra (kivétel a forrásközponti modell esetében)

Kovács Ilma: Új út az oktatásban; BKEFKI Budapest, 1997.

2.2.2. Megváltozott tanulói szerep

A felnőttek számára sokszor azt a legnehezebb eldönteniük, hogy szakmai fejlődésük érdekében mit, milyen oktatási formában és hol tanuljon? Ahhoz, hogy a legmegfelelőbb döntést hozzassuk számos előzetes információ, tapasztalat és önismeret szükséges.

Amennyiben a tanuló a távoktatásos képzési formát választja, abban az esetben egy új szerepbe is kerül. Valószínűleg mások a céljai, az igényei, a lehetőségei, ezért a klasszikustól eltérő oktatási módszereket és eszközöket részesíti előnyben. Vannak, akik családi- vagy szakmai okok miatt döntenek a távoktatás mellett, míg mások a felzárkóztatáshoz használják ezt a formát. Egy kurzuson belül különböző korbeli-, előképzettségbeli-, társadalmi-, szociális- és kulturális eltérést is tapasztalható.

A tanuló az oktatójával szorosabb kapcsolat kiépítésére képes, ennek formája régebben a levelezés volt, ma inkább a telefon vagy az internet. A távoktatásban csak az a tanuló lehet sikeres, aki folyamatosan tanul, a beküldendő feladatokat időben elkészíti és a kétoldalú kommunikáció minden lehetőségét kihasználja.

Az 5. táblázat a hagyományos oktatásban tanulók és a távoktatásban tanulók közötti alapvető különbségeket részletezi:

5. Táblázat A hagyományos oktatásban és a távoktatásban tanulók jellemzőinek összevetése

Hagyományos oktatásban tanulók	Távoktatásban tanulók
Életkor és tudás szempontjából homogén csoportot alkotnak	Kicsi a valószínűség a homogén csoportnak
Egy közös térben (osztályterem) tanulnak	Egyástól távol, térben szétszórva tanulnak
Állandó ellenőrzés mellett, tanártól „függő viszonyban” fejlődnek.	Közvetlen ellenőrzés nélkül és közvetlen tanári „jelenléttől” függetlenül haladnak előre.
Az intézménynek a tanulókról készített nyilvántartása szegényes, hiszen a tanuló bármikor „kéznél van”, ha a tanító vagy az iskola többet szeretne tudni róla.	A távoktatási központ pontos, mindenre kiterjedő gazdag információkkal rendelkezik a tanulóról (cím, konzultációs tanár, konzultációk időpontja, a tanuló korábbi tanulmányai, és végzettsége, a tanuló által felvállalt képzési idő tartama, osztályzatok, levelezés stb.)
Nincs szükség szervezett „nyomon követésre”	Fontos a tanuló munkájának szervezett és folyamatos „nyomon követése”

Kovács Ilma: Új út az oktatásban? Budapest, 1996.

2.2.3. Megváltozott intézményi szerep

Az intézmény szerepét tekintve változásokat tapasztalhatunk a hagyományos rendszerhez képest. Távoktatási központokká alakulnak az oktatási intézmények, illetve azok oktatási egységei, ahol a hallgatók tanulási munkáját teszik lehetővé, továbbá a tananyag fejlesztése, illetve a tanulókkal történő kapcsolattartás is itt zajlik. A tananyagok helyben készülnek, rendszerint csapatmunkában.

Egy távoktatási intézmény akkor működik hatékonyan, ha megfelelően működik annak tanulmányi osztálya, ami többek között kapcsolatot tart a hallgatóval, információs szolgálatot lát el, üzenetet továbbít a hallgató és a tanár között az adminisztrációs feladatok elvégzése mellett.

Mivel a távoktatási központ működtetése komoly pénzügyi beruházást igényel, főleg beindításkor, így fontos megfelelő közgazdasági ismeretekkel rendelkező munkatársak alkalmazása.

2.3. A FELNŐTTKORI TANULÁS JELLEMZŐI

Ahhoz, hogy a felnőttek tanulási folyamata áttekinthetővé váljon, a társadalom tanulási teljesítményét befolyásoló kompetenciákat és tanulékonyságot szükséges figyelembe venni. Ahogy Nagy József is rámutatott, a tanulási kompetencia a motivációtól, a tudás hasznosításától, a meglévő tudástól (képességek, műveltség, képzettség), valamint a társadalmi feltételektől függ.⁵

Hasonlóság fedezhető fel eme felfogás és Brandenburg elemzése között, hiszen ő úgy vélekedett, hogy a motiváció, a szocializációnk folyamata, a művelődés, továbbá a mindenkori szociokulturális környezet az, ami a felnőttkori tanulásra hatással lehet.⁶

Mi az, ami a felnőtteket tanulásra ösztönzi? Mennyire képes az egyén felnőttként tanulni? Hogyan tanulnak a felnőttek? Ezekre a kérdésekre szükséges keresni a megfelelő választ, melyek napjainkban az egész életen át tartó tanulás kockázatot jelentő pillérei, az új típusú oktatási forma működőképességének mutatói.

2.3.1. A felnőttek motivációjának lehetőségei

A felnőttek tanulási folyamatában fontos szerepet tölt be a motiváció, vagyis az a motívum, ami arra készíti őket, hogy új ismereteket sajátítsanak el.

Cselekvéseik hátterében alapvetően készítetése állnak, melyeket valamely szükséglet megjelenése hoz létre. Ezen készítetéseket, amelyek szükségletet csillapító viselkedésre irányulnak, motivációnak nevezzük.

A *motiváció* pszichológiai értelemben tehát olyan belső állapotot jelent, mely bizonyos viselkedésre készíti az egyént. A motiváció elnevezés a latin *movere* (mozgatni, mozogni, kimozdítani) igéből származik.

Minden ember önálló egység, így a motiváltság sem lehet egyforma. Több szintje lehetséges, akkor várható többnyire eredmény, ha a tanulási szándékhoz érdeklődés is kapcsolódik.

Az *érdekek* az ember társadalmi szerepeihez kapcsolódnak, és azok sikeres betöltését mozgíthatják elő. Helyes felismerésük, rangsorolásuk, ütköztetésük a felnőttoktatás feladatai közé tartozik. Az andragógia sajátos problémáját jelenti bizonyos

⁵ Dr. A. G. Brandenburg: *Der Lernerfolg im Erwachsenenalter*. Göttingen. 1974.

⁶ Nagy J.: *Oktatásfejlesztés és a társadalom megújulási képessége*. In: Lukács P.-Várhegyi Gy. (szerk.): *csak reformot ne...* Bp. 1989.

esetekben az érdekek szemben állása (pl.: pillanatnyi anyagi érdekek és személyiségfejlesztés). Ugyanakkor nem mindig anyagi természetű, nem minden esetben függ össze a munkával, és nem csak mindennapjaink megoldatlan problémáihoz kapcsolódik. Érdek lehet például az is, ha valaki elismertséget akar szerezni, avagy adottságait szeretné készséggé, képességgé fejleszteni.

Az *érdeklődés* ezzel szemben belülről fakad. Az érdeklődésből származó tanulási motívum általában erősebb, hiszen a személyiségből adódik. Érdeklődést általában az kelt, amihez az egyénnek köze van, ami eltér a megszokottól, amiről előismeretei vannak, vagy amiben különféle lehetőségek rejlenek.

Az érdekből ki kell bontakoztatni az érdeklődést, az objektív szükségletet szubjektív igénnyé kell átalakítani, miközben el kell sajátítani a felnőtt tanulókkal az eredményes tanulás módszereit. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a felnőtteket rendszerint nem egyetlen ok készíti tanulásra. Az, hogy az indokok közül melyik a meghatározó, az a személyi tulajdonságoktól és körülményektől függ. A felnőttoktatás csak akkor érhet el eredményeket, ha azonosulni képesek tanítványaikkal, mindannyian ugyanazt akarják, és az mondható, hogy elsősorban a tanulási szándékokhoz kell igazodniuk.

Amennyiben a felnőtt számára a tanulás igényévé válik – munkája és családi elfoglaltságai mellett -, akkor az inkább csak önképzésként lehetséges. Ehhez azonban nagyon erős motiváltság szükséges, hiszen az egyéni tanulás során minden egyén maga tervezi és szervezi meg tanulásának folyamatát, önállóan döntéseket kell hoznia, mikor mit tesz. Ugyanakkor önirányítás csak abban az esetben lehetséges, ha az egyén képes felismerni azt, hogy a tanuláshoz mire van szüksége, hol találja meg az ismeretszerzés forrásait, hogyan lehet a felmerülő problémákat megoldani, és a belőlük levonható következtetéseket megfogalmazni.

A thordike-i „hatástörvény” szerint minél nagyobb az egyén viselkedése útján elért ösztön-kielégülés, annál inkább megmarad emlékezetünkben eme magatartás, és reprodukálódik a megfelelő inger hatására.

A tanulás sikere, különösen, ha a külső elismeréssel párosul, örömet kelt az egyénben, fokozza önbizalmát. Ennek következtében a felnőtt igényének szintje emelkedik, tanulás iránti érdeklődése növekedik, így a tanulási motiváció is magasabb szintre jut. Eredményeként tovább nőhet az eredményesség, és a felnőtt újabb sikereket érhet el.

Szerencsés esetben ez a folyamat megismétlődik, ugyanakkor bizonyos esetekben számos visszatartó tényező meg is gátolhatja végbemenetelét. A felnőtt nem szívesen vesz részt olyan képzésben, amelynek célját nem érti, nem tud azonosulni vele, elérhetetlennek érzi, nem preferálják munkájukról adott visszacsatolás késleltetését. Amennyiben úgy érzi, hogy nem kezelik felnőttként tanulási folyamata során, visszariadhat, továbbá ha életkörülményeire sincsenek tekintettel, könnyen le is morzsolódhat. Visszatartó tényező lehet a felnőtt tanuló számára a csoport-léggör nem kielégítő léte.

Bár nem minden esetben igaz, de általánosan elmondható tény, hogy az emberre rendszerint jellemző – különösen az öregedő emberre – az „érzelmek elfagyása”, eltompulása, az érdeklődésének beszűkülésére. Ugyanakkor az ember mindhalálig nyitott maradhat a világra, egész életén át képes tanulni, bizonyos mértékben változásra hajlamos.

2.4. A FELNŐTTKORI TANULÁS ALAPJAIT JELENTŐ KOMPETENCIÁK ÁTTEKINTÉSE

Dolgozatomban fontosnak tartom tisztázni az eredményes elektronikus tanuláshoz szükséges nélkülözhetetlen kompetenciákat. A fejezet tehát - további fogalmak értelmezései mellett - az e-learning oktatási rendszerben résztvevő oktatók (tutor) és a tanulók sikerhez vezető nélkülözhetetlen képességeit, készségeit és jártasságait részletezi.

Dr. Henczi Lajos szavait idézve: „Tudás nélkül nincs kompetencia, de a mai gazdaság szerint mit sem ér az a tudás, mely nem képes érvényesülni és értéket létrehozni a gyakorlat terepén.” A tanulás eredményeinek értékes és eredményes használhatóságához, az értelmes alkalmazkodáshoz, az önfejlesztéshez, továbbá a környezet innovációjához kompetencia szükséges.

A *kompetencia* olyan személyes erőforrás-képződmények strukturált és együttes rendszerét jelenti, mely tanulás, tapasztalás és gyakorlás eredményeként alakul ki minden egyénben, lehetővé téve számukra a megszerzett ismeretek és személyiségbeli komponensek konstruktív és sikeres alkalmazását, akár konkrét szellemi és/vagy fizikai (szak)területről legyen is szó.

A kompetencia fogalmát a Felnőttképzési törvény így értelmezi: „A felnőttképzésben részt vett személy ismereteinek, készségeinek, képességeinek, magatartási, viselkedési jegyeinek összessége, amely által a személy képes lesz egy meghatározott feladat eredményes teljesítésére”.

Összességében elmondható, hogy a kompetencia alapját bizonyosan a tudás jelenti. Irányát szabályozó-elemek, kivitelezésének hatékonyságát pedig a jártasságok, készségek és képességek határozzák meg.

Különböző szakirodalmakat tanulmányozva az a következtetés vonható le, hogy a kompetencia nem új keletű fogalom. Cselekvőképes tudásként, szakértelemként vagy hozzáértésként megnevezve régóta alkalmazzák mind az oktatásban, mind a munka világában.

A gazdaságban végbemenő fokozatos személtváltozást az oktatás is követi. A képzések célrendszere a kompetenciaelvet, mint közös minimumot fokozatosan integrálja a szakképzés, felsőoktatás és felnőttképzés célrendszerébe.

A kompetenciát alkotó különböző összetevők öt szinten helyezhetők el (6. táblázat).

Az első három szinten a munkavégzéshez szükséges erőforrás-képződmények helyezkednek el: a tudás/kognitív alkotórészek, valamint a tevékenységben való gyakorlottságot jelentő jártasságok és készségek (know-how komponensek). Ezek a kompetencia-összetevők könnyen megfigyelhetők a viselkedésben, és a tanulási folyamatban viszonylag könnyen fejleszthetők.

6. Táblázat Kompetencia-összetevők

A kompetencia jellemzője: észlelhetőség és tudatosság	A kompetencia összetevői	A kompetencia jellemzője: fejleszthetőség
Könnyen látható, tudatos szint	1. Kognitív komponensek (átfogó konceptuális rendszer és szakmaspecifikus ismeretrendszer)	Könnyen fejleszthető
	2. Jártasságok (know-how komponensek)	
	3. Készségek (know-how komponensek)	
Látható, tudatos szint	4. Képességek (intellektuális, kommunikációs, cselekvési és szociális képességek)	Fejleszthető
Személyiségbe integrált, szituációkban	5. Konstruktív elemek (értékek, beállítódások,	Nehezen fejleszthető

megnyilvánuló dominánsan tudatos szint	önértékelés, önismeret, társismeret, énkép, empátia, érzelmek, etikai sajátosságok, esztétikai igényesség stb.)	
---	---	--

*Dr. Hutter Ottó, Dr. Magyar Gábor, Dr. Mlinarics József: E-learning 2005, Budapest
Műszaki Könyvkiadó, 2005.*

A képességek (intellektuális, kommunikációs, cselekvési és szociális sajátosságok) alkotják a negyedik szintet, melyek az első három szinten sorolt komponensek kialakításához szükségesek. A képességek is fejleszthetők, formálhatók és alakíthatók, melyben az úgynevezett általános szintig mindenki eljuthat, pl. az emlékezet, a gondolkodás, a tanulás, a kreativitás, a zene vagy kézügyesség területén. A képesség magasabb kvalitásait a rátermettség, a tehetség, a virtuozitás és a lángelme szintjei jelentik, melyek kezelése a kompetenciafejlesztés speciális területeit alkotják.

A konstruktivitás komponensei (értékek, beállítódások, önértékelés, önismeret, társismeret, énkép, empátia, érzelmek, etikai sajátosságok, esztétikai igényesség) az ötödik szinten található. Eme elemek az előzőekben részletezett összetevőkhöz képest kevésbé láthatóak és nehezen fejleszthetőek, valamint jelentős befolyással bírnak a munkavégzés építő jellegére (egyéni eredményességre és a vállalati, közösségi hasznosságra). Amennyiben valakinek ez a belső feltételrendszere fejletlen marad, akkor befolyásolható, szituációfüggő, labilis és karakter nélküli, esetleg értékromboló személy válhat belőle, s képes lehet kompetenciakészletét antiszociális irányba is mozgósítani.

2.4.1. Kulcskompetenciák jelentősége

A kulcskompetencia fogalmát Dieter Mertens munkapedagógus az 1970-es évek elején definiálta és egyben az alábbi kulcsképeességeket nevezte meg:

- problémamegoldó képesség és kreativitás,
- tanulási és gondolkodási képesség,
- indokolási és értékelési képesség,
- a felelősségvállalás képessége,
- önállóság és teljesítőképesség.

Véleménye szerint a fentiekben felsorolt kulcsképessegek nem csupán ismeretek, képességek és készségek tárházát jelölik, amelyek meghatározott és különböző gyakorlati tevékenységekkel hoznak létre közvetett, korlátozott kapcsolatot. Ezen képességekkel lehetőség nyílik minden egyén számára, hogy megfeleljen pozíciók és funkciók egész sorának, amelyek egy időben alternatív lehetőségekként jelentkeznek, továbbá kezelni tudják az előre nem látható követelmények változásait.

A munkaadók számára is egyre fontosabbá válik az a kérdés, hogy a kulcskompetenciák fejlesztése az oktatási intézmények programjába, tantervébe integrálódhasson. A vállalatok felmérései és tapasztalatai alapján fejlett kulcskompetencia-készlettel rendelkező szakember alkalmazása minimális kockázattal jár.

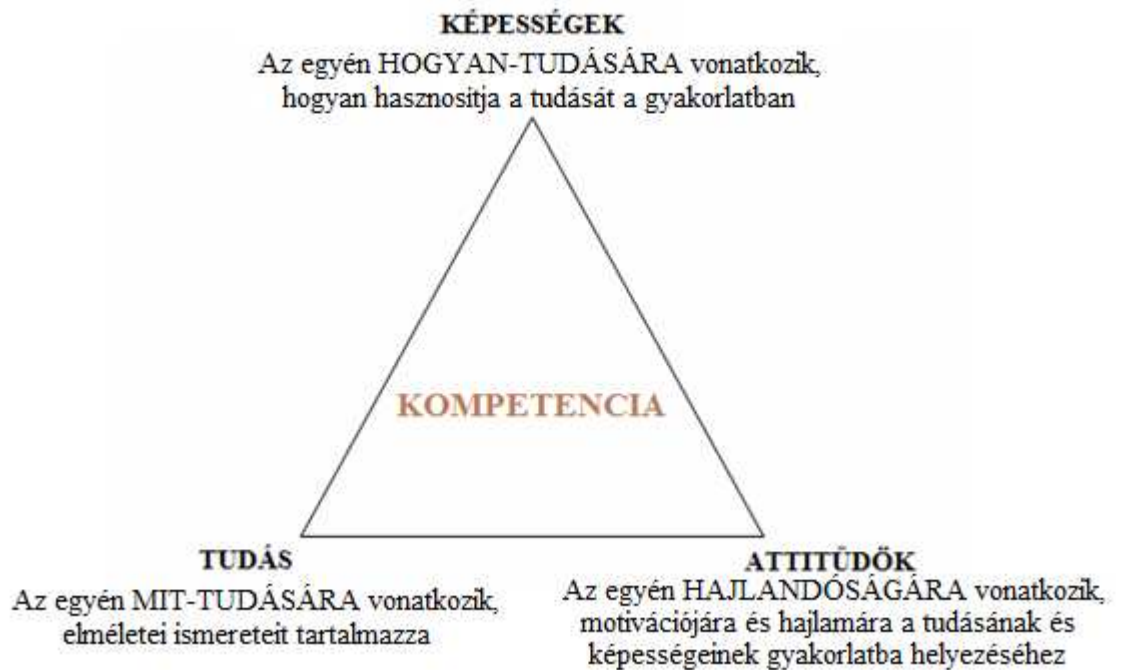
A munkaadók általában az alábbi kulcskompetenciákat jelölik meg, amelyek – szakmai véleményük szerint – a munkahelyi felvételt és tartós alkalmazás lehetőségét jelenti a munkavállaló számára:

- tanulási motiváció/tanulékonyság,
- flexibilitás,
- kezdeményezőkézség,
- intellektuális képességek (figyelem, emlékezet, gondolkodás stb.),
- normakövetés (lojalitás stb.),
- együttműködés,
- terhelhetőség és stressztűrés.

A munkaadók többsége elvárja, hogy az általuk alkalmazott munkavállaló már a munkába állásának kezdetén rendelkezzen a fentiekben részletezett kulcskompetenciákkal, hiszen az egyén munkatevékenysége során munkahelyi tevékenységének gyakorlására, valamint az adott munkaterületen elvárt konstruktív magatartás komponenseinek fejlesztésére helyeződik nagyobb hangsúly, személyes kompetenciakészlet fejlesztésével ellentétben.

2.4.2. Kulcskompetenciák az egész életen át tartó tanuláshoz

Az Európai Parlament és a Tanács 2006. évi ajánlása (2006/962/EK) a kulcskompetenciákat „az adott helyzetben megfelelő ismeretek, készségek és attitűdök ötvözeteként” értelmezi (1. ábra).

1. ábra EP kulcskompetencia értelmezése alapján saját szerkesztés, Illés Mónika 2011.

A javaslat nyolc olyan kulcskompetenciát határoz meg, melyek az egész életen át tartó tanuláshoz szükségesek:

- az anyanyelven folytatott kommunikáció,
- idegen nyelven folytatott kommunikáció,
- matematikai kompetenciák és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén,
- digitális kompetencia,
- a tanulás elsajátítása,
- szociális és állampolgári kompetenciák,
- kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia,
- kulturális tudatosság és kifejezőkészség.

2.4.2.1. A tutorok kompetenciáinak áttekintése

A tutornak az alábbiakban részletezett kompetenciákkal szükséges rendelkeznie, hogy feladatát az e-learning oktatási forma keretében eredményesen végezhesse:

- pedagógiai kompetencia (a tutor pedagógiai eszköztárának megfelelő alkalmazásához, az egyéni tanulási folyamat előmozdításához),

- kommunikációs kompetencia (a kapcsolattartáshoz, a tanulóval folytatandó pedagógiai célú interakcióhoz),
- szociális kompetencia (a tanulóval kialakítandó és fenntartandó társas kapcsolatokhoz),
- információs és kommunikációs technológiai kompetencia,
- szaktárgyi kompetencia.

2.4.2.2. A tanulók szükséges kompetenciái

A szakirodalom áttekintése után nyilvánvalóvá vált, hogy önálló tanulásra, vagyis e-learning oktatási képzésben történő sikeres és eredményes részvételre nem mindenki alkalmas. Bizonyos kompetenciák hiányában a tanuló nem képes saját tanulási folyamatának irányítására, annak során felelős és körültekintő döntések meghozatalára. Könnyen távozni kényszerülhet, avagy nem megfelelő tanulás révén csupán felszínes tudást szerezhet.

Felszínes tudással a tanuló a képzés elvégzését tanúsító okmányt még megszerezheti, ugyanakkor a gyakorlatban ezt a tudást már nem feltétlen tudja majd alkalmazni. A tutornak tehát az is a feladatai közé tartozik, hogy a szükséges tanulói kompetenciákat felmérje, és fejlessze ha szükséges, amennyiben ezek valamelyikének hiánya vagy nem megfelelő szintje jelenti az önálló tanulás akadályát.

Tanulói kompetenciakészlet:

- kommunikatív kompetencia,
- gondolkodási kompetencia,
- tudásszerzői kompetencia,
- önálló tanuláshoz szükséges készségek.

3. AZ E-LEARNING TÍPUSÚ KÉPZÉSI RENDSZER JELLEGZETESSÉGEI

A téma áttekinthetősége érdekében fontosnak tartom a dolgozatban szereplő további alapfogalmak bemutatását.

3.1. AZ E-LEARNING FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI

Az e-learning szó szerinti fordításában elektronikus tanulást, avagy elektronikus eszközökkel támogatott tanulást jelent. Mivel az angol kifejezés sokkal inkább elterjedt kifejezésnek számít a köztudatban, ezért dolgozatomban ezt a megnevezést tekintetem kiindulópontnak.

Az e-learning egységes meghatározásához nem található általánosan elfogadott definíció a szakirodalomban, sokan sokféleképpen értelmezik. Ezek a kifejezések ugyanolyan sebességgel változnak és fejlődnek, mint maga a számítógépes világ.

Egyesek véleménye alapján az e-learning nem más, mint az Internet használatával történő számítógépes oktatás. Más értelmezések szerint az e-learning távoktatás jellege a meghatározó, mint a tananyag eljuttatásának egy új és hatékonyabb módszere. Egy harmadik megközelítés szerint viszont számítógép segítségével történő, valamint információs és kommunikációs technikával (IKT) támogatott tanulást takar az online tanulás fogalma.

A Wikipédia szerint az e-learning nem más, mint számítógépes (internet vagy intranet) hálózaton elérhető, nyitott – tér és időkorlátoktól független - képzési forma, továbbá olyan egységes képzési keretrendszer, amely biztosítja a tanuló számára az alábbiakat:

- a tanítási-tanulási folyamat hatékony megszervezését,
- az optimális ismeretátadási, tanulási módszerek birtokában a tananyagot és a tanulási forrásokat,
- a tutor-tanuló kommunikációt,
- és a számítógépes interaktív oktatászoftvert.

Jól látható, hogy nem egyértelmű az e-learning fogalmának definiálása. Farkas Róbert, a PROMPT Oktatóközpont e-learning fejlesztője szerint: „A definíció

meghatározásával itt is az a gond, hogy számos megközelítési mód létezik. A nehézséget az okozza, hogy az e-learning egy olyan – elektronikus eszközökkel támogatott tanulásra vonatkozó – gyűjtőfogalom, amihez a különböző értelmezés szerint sok minden hozzátartozhat. Nyilván mást fog érteni rajta mondjuk az általános- és középiskolai tanár, mást a felnőttképzésben dolgozó oktató és megint mást a tananyagfejlesztő.”

3.2. AZ E-LEARNING KIALAKULÁSA

Az oktatás megvalósulhat információs és kommunikációs technológia segítségével. Ebben az esetben az oktatóanyagot valamilyen digitális adathordozó (pl. régebben floppy, napjainkban CD, DVD, USB Pen stb.) segítségével juttatják el a felhasználóhoz, aki a tananyag elsajátításához számítógépet használ. A tananyag ebben az esetben könnyen szállítható, és a tanuló annyiszor lejátszhatja, ahányszor csak szükséges az számára a tanulás során. Az e-learning ezen formáját számítógép alapú oktatásnak (CBT Computer Based Training) nevezik. Helytől és időtől való függetlenség jellemzi, a tanár és diákja között semmilyen kapcsolat nem jön létre, menedzselte oktatásról is csak nagyon szűk értelemben beszélhetünk. Ez az oktatási forma tekinthető az e-learning előfutárának, ugyanakkor napjainkban is alkalmazható és elérhető módszerről van szó. Hátránya, hogy az oktatásszervezés, a tanár-tanuló, továbbá tanuló-tanuló között semmilyen kapcsolat nem épül ki, és csak az adathordozón található tartalom közvetíthető ennél a módszernél.

A számítógépes hálózatok fejlődésével teremtődött meg a web alapú oktatás (WBT Web Based Training) lehetősége, az elektronikus tanulás valódi képzésmenedzsmenttel társulva. Teret nyert magának a hálózati kommunikáció, ahol a tanár és a tanulók e-mailek, chatek, fórumok stb. segítségével tartják a kapcsolatot.

Mindezek ismeretében elmondható, hogy az e-learning strukturált aszinkron és szinkron formában megvalósuló, informatikai eszközökkel támogatott, informatikai hálózaton (LAN, WAN, internet, intranet) történő távoktatást jelent. Az oktatásszervező, az oktató és a tanuló közötti kommunikáció, valamint az oktatási-tanulási folyamatok számítógép és számítógépes hálózat segítségével valósulnak meg.

7

2. ábra Az e-learning összetevői a forrás alapján saját szerkesztés Illés Mónika, 2011

3.3. AZ E-LEARNING KÉPZÉSI FORMÁI ÉS MÓDSZEREI

Az e-learningnek két fajtája alakult ki: a szinkron és az aszinkron típusú képzés.

A szinkron módszer olyan oktatási formákat és tevékenységeket jelent, amely során az oktató és a diák közvetlen kapcsolatban állnak egymással, továbbá egy időben vannak jelen az oktatási folyamatban. Az „órán” a diákok egy számítógép képernyője előtt ülve láthatják a tanár által bemutatott tananyagokat, és hallhatják a tanár által elmondottakat. Így a hallgató bármikor kérdést tehet fel az oktatónak, amire azonnal választ kap, valamint az oktató és a tanuló közötti nagyobb távolság ellenére is megvalósulhat az oktatás (pl. virtuális osztályteremben). Hátránya ennek a képzésnek, hogy időben kötött.

Ezzel szemben az aszinkron módszer alkalmazása esetén az oktató és a tanuló időben és térben teljesen elkülönül, a tanuló önállóan, saját tempóban veszi át a leckét.

A 7. táblázat a szinkron és az aszinkron e-learning előnyeit és hátrányait részletezi.

⁷ Komenczi Bertalan: Az e-learning lehetséges szerepe a magyarországi felnőttképzésben (NSZI, 2006)

7. Táblázat Az szinkron- és aszinkron e-learning előnyei és hátrányai

	Előnyök	Hátrányok
Szinkron e-learning <i>Pl.:</i> • <i>chat</i> • <i>telefonos konzultáció</i> • <i>web előadás</i>	• a tanár és a tanuló egyidőben ülnek a számítógép előtt, ami magas fokú kommunikációt és interaktivitást biztosít, • a kommunikáció és a reakcióidő gyors, ezért a rossz megoldások, téves elképzelések azonnal tisztázhatók, • azonnali választ, segítséget kaphat a diák oktatójától, • lehetőséget nyújt a tanár által elindított számítógépes programokon a tanárral és a többi hallgatóval közösen dolgozni, • tesztekkel tölthetnek ki a diákok, • az esetek többségében online módon jut el a tananyag a hallgatókhoz (hátrány lehet, ha nem rendelkeznek internet vagy intranet hálózattal), • rugalmas, • aktív részvétel, • térben független.	• „időköltés”: a tanulónak és a tanárnak alkalmazkodnia kell egymáshoz, időpont egyeztetés szükséges, mely nehézségeket okozhat, • a nagyobb sebesség miatt nehezebben követhetők a beérkező információk, esetleg elsikkadhatnak lényeges felvetések, ötletek, • a tanár a kommunikáció gyorsasága miatt nehezebben tud visszajelezni, • számos diák számára ez a képzés nehéznek bizonyulhat a technikai megoldások, a gyors reakció és az információk gyors feldolgozása miatt, • a tanár saját belátása szerint dönti el hogy mit és milyen ütemben oktasson (lineáris), • internet hozzáférést igényel, számítógép-használói ismereteket feltételez, • függőséget okozhat.

	Előnyök	Hátrányok
Aszinkron e-learning <i>Pl.:</i> • <i>e-mail</i> • <i>fórum</i> • <i>e-book</i>	• a tanárnak és a tanulónak nem kell időpontot egyeztetnie, ugyanis nem szükséges egy időben a számítógépük előtt ülniük, • megszabott időhatárokon belül, tetszőleges ütemben sajátítható el a tananyag, • több idő áll rendelkezésre a feladatok kidolgozására, megoldások megtalálására, • a tananyag online formában áll a tanulók rendelkezésére (hátrány lehet, ha a diák nem rendelkezik internet vagy intranet hálózattal), • a tanár és a diák közötti kommunikáció intenzív, bár a szinkron e-learninghez képest alacsonyabb kommunikációs szinttel rendelkezik, • a tanuló dönti el mikor és mit tanul (nem lineáris), • azon diákok is könnyen megnyilvánulhatnak, akik lassabban kezelik a számítógépet, • térben független.	• a tanár személytelenné válhat a tanuló számára, hiszen nem azonos időben kommunikálnak, • internet hozzáférést igényel, számítógép-használói ismereteket feltételez, • függőséget okozhat.

Dr. Hutter Ottó, Dr. Magyar Gábor, Dr. Mlinarics József: E-learning 2005, Budapest Műszaki Könyvkiadó, 2005

3.4. AZ E-LEARNING KÉPZÉS JELLEGÉNEK TOVÁBBI CSOPORTOSÍTÁSAI

Egy másik megközelítés szerint, a tanuló részvételének jellege alapján megkülönböztethető egyéni, saját ütemben történő tanulás (self placed learning) és úgynevezett együttműködő tanulási mód (collaborative learning). Utóbbi alapján feltételezhető a tanulók között valamilyen kapcsolat - aszinkron és szinkron - áll fenn.

További szempontokat is figyelembe véve, az e-learningnek az alábbi típusai különböztethetők meg:

- tanuló által irányított,
- elősegített (facilitated),
- oktató által irányított,
- beágyazott e-learning,
- telementoring és e-coaching.

A *tanuló által irányított e-learning* képzési típusnál a tanár-tanuló és tanuló-tanuló között nincs kommunikációs kapcsolat, a diák csak a tananyaggal „találkozik”, mely minden útmutatást és magyarázatot magába foglal. A tanár nem tudja nyomon követni a tanuló előrehaladását a tananyagban, nincs mód az ellenőrzésre.

Elősegített e-learning esetén hatékony kommunikáció valósul meg egy fórum segítségével a diákok és facilitátoruk között. A facilitátor ebben a helyzetben nem egyenlő az oktatóval, csak segít a tanulókat problémáinak megoldásában, ugyanakkor osztályozhat és kiértékelhet dolgozatokat.

Az *oktató által irányított e-learning* típus hagyományos távoktatási módszereket alkalmaz webtechnológiával kiegészítve. A tanulók és az oktatók között valós idejű (real-time) kommunikáció jön létre (chat, telefonbeszélgetés, fórum, videokonferencia, stb.).

A *beágyazott e-learning* képzési típusnál a tanuló nincs közvetlen kapcsolatban az oktatójával. A tanulás folyamatát egy beépített oktatás vagy segítségnyújtás segíti. A programot általában a diák számítógépére telepítik, amit azonnal használhat, ha kérdése merülne fel. Diáktársaival a fórum segítségével tarthatja a kapcsolatot.

A mentori kapcsolat általában hosszú idejű kapcsolatot takar, amik különböző technológiai eszközök által jönnek létre, és biztosítottak. Hagyományos értelemben vett oktatás a *telementoring* típusnál nem folyik, mivel a mentor inkább tudását, személyes tapasztalatait adja át a diákoknak.

Az *on-line coaching* rövid és jól definiált problémamegoldásra törekszik. Itt az *on-line coach* a konzulens szerepkörét tölti be.

3.5. AZ E-LEARNING ESZKÖZRENDSZERE

A szinkron és aszinkron e-learning műszaki feltételeit tekintve jelentős eltérések nem tapasztalhatók. Mindkét képzés esetén a résztvevőknek szükségük van egy internet- vagy intranet hálózatra kapcsolt, multimédiás számítógépre, egy böngészőprogramra, továbbá egy Java futtatókörnyezetre, hiszen a piacon jelenleg elérhető eszközök többsége kizárólag Java technológiát használ.

Az e-learning eszközrendszere infrastruktúrára és tananyagokra osztható fel.

3.5.1. Az e-learning oktatási forma infrastrukturális elemei

Az infrastrukturális elemek közé sorolható a hardver, mely nélkül programokat sem lehetne futtatni, továbbá a szerver, nagyteljesítményű számítógép, amely folyamatosan elérhető, illetve az intranet háló. Ezek az eszközök szükségesek az alább felsorolt szoftverek futtatásához.

Az úgynevezett tanulásmenedzsment-rendszer (LMS: Learning Management System) az e-learning tanulmányi keretrendszere, amely az alapvető oktatási, szervezési feladatokról a tananyag megjelenítéséig a legkülönbözőbb tanulmányi funkciókat látja el.

Az LMS rendszerek struktúrája változó, ugyanakkor abban megegyeznek, hogy az egyes kurzusokhoz tartozó hallgatókról és magáról a kurzusról tárolnak információkat.

Egy LMS kiválasztásánál az alábbi szempontokat veszik figyelembe:

- a hallgatói jelentkezés automatikus kezelése,
- automatikus számlázási lehetőség,
- előre elkészített tananyagok importálása,
- nem az LMS-ben lévő tananyagok kezelése,
- más rendszerekhez való integrálhatóság,
- automatikus hallgatói esemény követése,
- távoli adminisztráció lehetősége.

Ezeket az LMS-eket intézményspecifikusan készítették, a hallgatók számára az átjárás lehetősége nem volt biztosítva. Ahhoz, hogy ezt megkönnyítsék tanulóközpontú

szemléletre épülő személyes tanulmányi környezetet (PLE Personal Learning Environment) hoztak létre. Ezzel a rendszerrel már lehetőség nyílik blog írására, kapcsolatok ápolására, egyéni tanulmányi környezet létrehozására.

A tartalomkezelő rendszerhez (LCMS Learning Content Management System) olyan szoftverek tartoznak, amelyeket az elektronikus kurzusok fejlesztéséhez használnak. Az LCMS nem csupán a szerzők munkáját könnyíti meg, segít az adminisztrációban, a tanfolyamok, leckék, oldalak engedélyezésében, illetve létrehozni és tárolni az oktatási egységeket. A hallgatók így egyszerűen ki tudják választani a számukra szükséges tananyagot.

Az e-learning rendszer használatához egy webböngészőre van szükség, amelynek segítségével érhető el az e-learning szerver internet vagy intranet hálózaton keresztül, attól függően, hogy nyilvánosan elérhető, vagy belső intézményi szerverről van szó.

Az úgynevezett kiegészítő alkalmazások többnyire kapcsolódó, adott tevékenységre kialakított és optimalizált szoftverek, amelyek a tanulási folyamatot, illetve a tananyag futtatását segítik, támogatják. Ide sorolhatóak a plugin kiegészítők, lejátszók és a kisalkalmazások is.

3.5.2. A digitális tananyag jellemző tulajdonságainak áttekintése

A digitális tananyagot tanulási tartalomnak (learning content) nevezik. A legtöbb rendszer lehetővé teszi a tanulási tartalom hierarchikus felépítését, logikailag és fizikailag egyaránt.

A 8. táblázat a digitális tananyag felépítésének modelljét mutatja be.

8. Táblázat A digitális tananyag felépítésének modellje

Tananyagelem (asset)	A tartalom legkisebb, tovább nem osztható alkotórésze. Egy fájl, amely tartalmazhat szöveget, képet, hangot, videót, animációt stb.
Megosztható tartalomobjektum (shareable content object)	Egy vagy több tananyag elemből áll.
Lecke (lesson)	Egy vagy több tananyagobjektumból épül fel, megfelel a tankönyv egy leckéjének vagy fejezetének.
Modul (modul)	A modul általában több leckéből álló, önállóan is alkalmazható tananyagrészt jelent.
Kurzus (course)	Egy vagy több modul alkotja a kurzust (megfelelhet egy tankönyvnek, egy tantárgynak vagy egy tanfolyamnak).
Képzési program (curriculum)	Több, összetartozó kurzus alkotja, melynek célja egy adott végzettséghez vagy képesítéshez tartozó tanfolyamok egymáshoz rendelése.

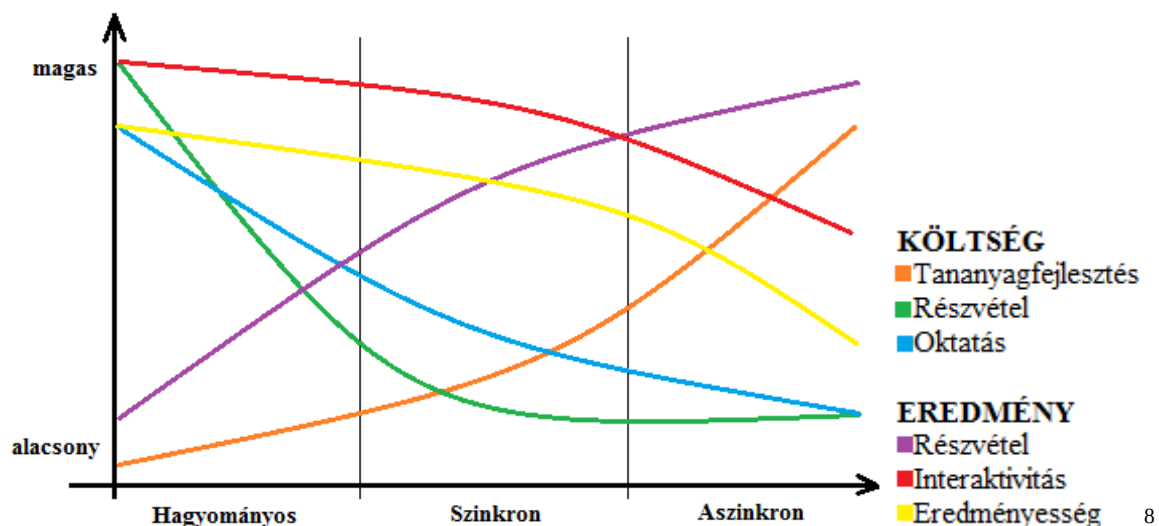
*Dr. Hutter Ottó, Dr. Magyar Gábor, Dr. Mlinarics József: E-learning 2005, Budapest
Műszaki Könyvkiadó, 2005*

A tartalom alkotórészeit jelentő kisebb építőelemek azonosítását segítik a leíró jellegű információt tartalmazó metaadatok.

A tananyag létrehozása sajátos szakmai feladatot jelent. Az e-learning digitális tartalom általában a tartalomszerzők (author) és tárgykör szakértők (SME subject matter expert) együttműködésével készül.

3.6. A RENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK KÖLTSÉGEI, MEGTÉRÜLÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A 3. ábra a hagyományos oktatás, szinkron és aszinkron e-learning költségeit és eredményességét mérő jellemzőket mutatja be.

3. ábra A hagyományos, szinkron és aszinkron oktatás néhány mérhető jellemzője a forrás alapján saját szerkesztés, 2011.

A tananyagfejlesztés költségei a szinkron és aszinkron e-learning esetén magasabbak a hagyományos oktatás során felmerülő költségekhez képest. A részvétel és az oktatás során felmerülő költségek ugyanakkor alacsonyabbak az e-learning képzések lebonyolítása során.

A szinkron és aszinkron e-learning képzés során alkalmazott jelentős interaktív tanulási folyamat ösztönzi a képzésen való részvételt, hiszen felkelti a tanulók érdeklődését, ezáltal növeli a megtanult anyag beépülését, maradandóságát.

⁸ Dr. Hutter Ottó, Dr. Magyar Gábor, Dr. Mlinarics József: E-learning 2005, Budapest Műszaki Könyvkiadó, 2005

3.7. AZ E-LEARNING TÍPUSÚ OKTATÁSI MÓDSZER SWOT ANALÍZISE

Az e-learning fogalmának, tartalmának, megvalósítási lehetőségeinek megismerése után az elektronikus oktatási módszer külső és belső környezet elemzésének eredményeit összegeztem, és táblázatba foglaltam a „SWOT analízis” módszer segítségével. A módszer segítségével az e-learning oktatási forma életképességét térképeztem fel.

9. Táblázat Az e-learning típusú oktatási módszer SWOT analízise – Illés Mónika, 2011

Erősségek	Gyengeségek
• költséghatékonyság, • időtakarékoság, • bárhol, bármikor, bárkinek elv gyakorlati alkalmazása, • minimális létszám esetén is elindítják a kurzust, • önálló tanulásra serkent, • egyszerű kezelés, felhasználóbarát rendszerek, • naprakész információ, korszerű, dinamikus tartalom biztosítása, • esélyegyenlőség biztosítása, • hatékony és aktív kommunikáció, elérhetőség (megszűnik a fogadóóra fogalma), • az oktatási anyag tárolhatósága, reprodukciója, • nem kötődik egy adott oktatási térhez az oktató bármikor, bárhonnán információt juttathat a diákjaihoz, nyomon követheti a tanítási folyamatot, • az oktatók számára jelentős intézményi támogatás áll a rendelkezésére, • a kurzusfenntartók számára az oktatási tartalom könnyedén bővíthető és felújítható, • a kurzusfenntartók számára az egyes képzések átláthatóbbak, rugalmasabbak, • munka mellett is tanulható.	• az információs társadalom elégtelen tárgyi és humán feltételei, • kapcsolatok hiánya a vállalati szférával, • tananyagfejlesztés magas költségei, • az oktatók számára az e-learning új típusú pedagógia feladatát jelent, • a kurzusokat fenntartók számára bonyolult szervezési, szervezeti feladatokat igényel, • a kurzusfenntartónak kezdetben nagyobb költségbefektetéssel és kockázattal jár egy kurzus indítása, • bizonyos esetekben hiányzik az azonnali visszajelzés és értékelés a hallgatók számára.

Lehetőségek	Veszélyek
• az információs technika további gyors ütemű fejlődése, • jó nemzeti kapcsolatok kialakításának lehetősége • oktatási, vállalati szférában történő részvétel • szerződéses megállapodások Internet szolgáltatókkal	• versenytársak számának gyors növekedési üteme, • műszaki területen történő elmaradások, • elégtelen kapcsolat a gazdasági igények és a felnőttképzés között • oktatási rendszer hiányosságai, • növekvő infláció, magas kamatok okozta problémák

4. SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM ÉS AZ E-LEARNING ALAPÚ TÁVOKTATÁS KAPCSOLATRENDSZERE

Annak érdekében, hogy árnyaltabb kép alakuljon ki a szóban forgó oktatási forma működéséről Magyarországon, hazánk egyik jelentős egyetemét veszem alapul TDK dolgozatomban, nevezetesen a Széchenyi István Egyetemet, ahol már bevezetésre került az e-learning alapú távoktatási forma.

A Széchenyi István Egyetemen (SZE) az Universitas-Győr Kht. szponzorálásával 2004/2005-ös tanévben kezdődött el az e-learning alapú, távoktatás jellegű képzés. Kezdetben csupán közlekedésmérnök hallgatóknak volt lehetőségük arra, hogy ebben a képzési formában folytassák a tanulmányaikat. Mára azonban számos szakon alkalmazzák eme oktatási formát a győri egyetemen, köszönhetően a pozitív visszajelzéseknek.

A képzés a Mimóza Kft. Coedu e-learning keretrendszerére épül. Maga a Coedu vállalkozás 1996 januárjában alakult, elsősorban egyedi alkalmazások fejlesztésére, rendszer-alkalmazás integrációra és felhasználói felületek kivitelezésére.

4.1. A COEDU TUDÁSHÁLÓ RENDSZER ÁTTEKINTÉSE, SPECIÁLIS ÖSSZETEVŐI, FUNKCIÓI

A Coedu távoktatási rendszer az alábbi funkciókat látja el:

- képes elkészült anyagok kezelésére, XML alapú adattárolási rendszere könnyen igazítható külső adattartalmak feldolgozására és azok importálására,
- a rendszerből könnyen lehet tartalmat kinyerni,
- nyitott, moduláris, könnyen bővíthető,
- könnyen kezelhető, a tanulóktól nem kíván meg semmilyen előképzettséget,
- képes a rendszer egy nagyméretű szervezet kiszolgálására,
- képes bonyolult oktatási folyamatokat szimulálni a rendszer,
- a rendszer összetett, többszintű jogosultsági rendszerrel rendelkezik,
- megfelelő szintű kommunikációt biztosít,
- könnyen kezelhető tananyagkészítő alkalmazása van,
- tartalmaz az elektronikus távoktatást megalapozó metodikai ajánlást,
- használható interneten, intraneten, alkalmi on-line kapcsolattal és off-line módokon is.

A Coedu rendszer az alábbi négy technológiai alrendszerből épül fel:

- tananyag-megjelenítő alrendszer: ennek a keretében történik a kurzusok hallgatása,
- kurzusmenedzsment alrendszer: segítségével a tutorok nyomonkövethetik a tanulócsoportjukban folyó munkát, a tanulók tevékenységét,
- rendszeradminisztrációs alrendszer: lehetőséget ad új csoportok és felhasználók létrehozására a rendszerben,
- kurzusszerkesztő alkalmazás: segítségével tananyag hozható létre a Coedu rendszerben, továbbá prezentálásra is lehetőséget biztosít.

A Coedu rendszer sajátos funkciói közé tartozik az ismeretanyag kezelésének javítása. A Coedu rendszerben lehetőség van különböző tartalmi szintek (nézetek) definiálására, amelyekkel a tananyag különböző tartalmi mélységekben ismerhető meg. Jellemző szintek pl. elsajátítás, ismétlés, mélyreható érdeklődés.

Lehetőséget kínál a rendszer, hogy a képernyőn megjelenő tartalom nyomtatóbarát formátumban kinyomtatható legyen. Kialakítottak olyan funkciót is, mellyel a tanuló kijelölheti, mely szövegrészeket, tananyagelemeket, ábrákat, képeket kívánja kinyomtatni.

Az anyag személyességének növelése a tananyag szövegében történő kiemelés lehetőségével, széljegyzetek, könyvjelzők, valamint a tananyag teljes szövegében lehetséges a kulcsszavas keresés lehetőségével történhet.

Az előadás interakciójának javítása a tutorral, illetve más hallgatókkal történő kommunikációnak (belső üzenetküldő rendszerrel vagy fórumrendszerrel), adaptív önellenőrző tesztek használatának, valamint szimulációk használatának lehetőségével történhet.

A tananyag megjeleníthető webes felületen vagy akár PDF formátumú fájlban is. A rendszer működéséhez internetre, intranetre vagy alkalmi on-line kapcsolatra van szükség, ugyanakkor off-line módon is használható. Így interakció valósítható meg. A rendszer XML-formátumú adattárolása miatt könnyedén reprodukálható a tananyag bármilyen típusú szöveg jellegű kimenetű, akár PDF formátumúvá is.

A tananyagokhoz kapcsolódó egyes média fájlok, bibliográfiai elemek, szómagyarázatok egy tudományág több tananyagához, vagy akár több tudományág több tananyagához is kapcsolódhatnak. Ez a tananyagokhoz kapcsolódó, de azon túlmutató gyűjteményes jegyzékek segítségével lehetséges.

A fogyasztói információk gyűjtése strukturált formában történik. A rendszer részletes fogyasztási információt gyűjt a felhasználókról. Ezen információkat a tutor egy grafikus felület segítségével rendszerezi, majd elemzi azokat.

A Coedu rendszerben lévő tananyagokat egyedi felhasználónévvel és jelszóval lehet elérni. Ezeket a felhasználói neveket a Coedu rendszert használó szervezetek és intézmények jogosultak kiadni.

A Coedu rendszer jelenleg megvásárolható, örökös licensz konstrukcióban és bérleti formában egyaránt elérhető. Mindkét esetben felhasználószám alapú díjkalkulációt alkalmaznak.

4.2. AZ E-LEARNING OKTATÁSI MÓDSZER HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEMEN 2011-BEN

A téma feldolgozásához kapcsolódó saját kutató munkám on-line standard kérdőíves lekérdezésen alapult annak érdekében, hogy megállapíthassam, milyen a megítélése 2011-ben az e-learning oktatási formának Győrben.

Kutatásom során összeállítottam egy kérdőívet, melynek segítségével feltérképeztem a Széchenyi István Egyetem levelező tagozatos hallgatóinak véleményét a témához kapcsolódóan.

A tanuló azt a felhasználót jelenti, aki a Coedu e-learning szolgáltatást igénybe veszi, a kurzusokra feliratkozik. Önállóan tanul, oktatási anyagokat tölt le, majd feldolgozza azt, hogy az előírt követelményeket teljesíteni tudja.

Az oktatási folyamatot a hallgató szemszögéből vizsgálva számos olyan komponenssel találkoztam, amelyek befolyásolták, illetve döntően meghatározták a hallgatók rendszerhez fűződő viszonyát, elégedettségét. A hallgatók rendelkezésére bocsátott megfelelő tananyag, az oktatók munkavégzésének minősége, a cél- és követelményrendszer, a vizsgák tartalmi kérdései és lebonyolítása, az elektronikus tanuláshoz szükséges feltételek egyaránt meghatározzák azt.

4.2.1. A kutatás eredményei

A kérdőív összeállításakor törekedtem arra, hogy jól áttekinthető, egyszerű és gyorsan kitölthető formát válasszak. Az értékelő skála alkalmazásával árnyaltabb, mérhetőbb információk keletkeztek. Próbakérdezések segítségével ellenőriztem a kérdőív

szakmaiságát, érthetőségét, kitöltésének idősükségletét, valamint hogy valóban tartalmazza-e a választható alternatívát.

A kérdőívet a Széchenyi István Egyetem levelező tagozatos hallgatóival töltöttem ki, 50 hallgató bevonásával. A kiküldés e-mailben történt a Felnőttképzési Központ által megadott 50 címre, amelyben megkértem a hallgatókat, hogy töltsék ki a mellékletként csatolt űrlapot. Minden levélhez kísérőlevelet is mellékeltem.

A megkérdezés első körében a kutatási tervet nem tudtam maradéktalanul végrehajtani, mert a kérdőívek a távoktatásban részt vett hallgatóktól nem érkeztek vissza megfelelő számban, így további ötven személynek került kiküldésre az űrlap. Összességében elmondható, hogy a kérdőívek 78%-a érkezett vissza. (Az elemzés további részében ezt az adatot tekintettem 100%-nak.)

A kérdőív önkéntes jellegű volt, kitöltése név nélkül zajlott.

A minta nemek szerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy 70,9% volt a férfiak aránya, a nők pedig 29,1%. A minta ezirányú jellegzetességét a Széchenyi István Egyetem Műszaki Tudományi Karának sajátossága okozhatta. Az egyetem nyújtotta képzéseket többnyire férfiak választják, a minta relevanciáját „A Széchenyi István Egyetem 2010-es hallgatói motivációs vizsgálata” is megerősítette.

Kar	Férfi	Nő
DFK	22,46%	77,54%
KGYK	28,75%	71,25%
MTK	79,03%	20,97%
PLI	12,83%	87,17%
VTI	43,12%	56,88%
Összesen	60,69%	39,31%

9

4. ábra A megkérdezettek nemek szerinti aránya SZE, Győr 2010

A kutatás adatai alapján a megkérdezettek 1,3%-a szeret másokkal együtt felkészülni a számonkérésekre, míg 98,7%-ukat kifejezetten zavarja, ha mások veszik körül, miközben tanulnak, szívesebben dolgoznak egyedül. Jól látható, hogy a megkérdezett hallgatók túlnyomórésze már berendezkedett az önálló tanulásra.

⁹ DPR Füzetek I., A Széchenyi István Egyetem 2010-es hallgatói motivációs vizsgálata, Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr 2010.

A kitöltők átlagéletkora 30,5 év, elmondható, hogy nem pályakezdő személyek vettek részt a megkérdezésben. A kutatás céljából tűzte ki, hogy kiderítse, mi ösztönözhette ezen hallgatókat arra, hogy tanuljanak szabadidejükben. A vizsgált csoport 74,4%-a saját elhatározásból döntött a tanulás mellett, 16,7%-át a családja, 5,1%-át a kollégái, barátai ösztönözték arra, hogy ismét iskolapadba üljön. A felsorolt eredményekből leolvasható, hogy a megkérdezettek jelentős részének fontos a tanulási folyamat kezdetén a belső motiváció.

A kérdőív kitért a hallgatók számítógép-használatára vonatkozó adatokra. A megkérdezettek több mint 90%-a rendelkezett otthonában számítógéppel, illetve otthoni, vagy munkahelyi Internet-hozzáféréssel. A szekunder, GfK Kft. által készített kutatáshoz viszonyítva, mely szerint az országos Internet hozzáférés több, mint 50%-ra tehető, megállapítható, hogy a megkérdezettek aránya az országos átlagnál magasabb szintet mutat.

A válaszolók 96,1%-a tanulmányai megkezdése előtt már használt számítógépet. A kérdőív kitöltésének pillanatában mindannyian rendelkeztek alapszintű számítógépes ismeretekkel, néhány programot felhasználói szinten használtak.

Arra a kérdésre, hogy ismernek-e internetes szolgáltatásokat, a hallgatók mindegyike igennel válaszolt. A megkérdezettek 100%-a rendszeres Internet használó, e-mail fiókkal rendelkezik, emellett 10,2%-uk még saját honlapot is üzemeltet.

Arra a kérdésre, hogy a hallgató tanulmányai megkezdése előtt távoktatáshoz kapcsolódó (e-learning típusú) előismeretekkel rendelkezett-e a megkérdezettek 84,6%-a nemmel válaszolt.

A kérdőív következő részében a Széchenyi István Egyetemen működő e-learning rendszerére, használhatóságára vonatkozó kérdéseket tettem fel. A keretrendszer használhatósága, funkcionalitása döntő jelentőségű a képzés megítélésének szempontjából. Lényeges tulajdonsága a keretrendszernek, hogy használata milyen gyorsan tanulható meg, a rendszer hatékonyságát a hallgatók válaszai visszaigazolták. A válaszolók 98,7%-a vélekedett úgy, hogy használata könnyen elsajátítható.

A hallgatói felület lehetővé teszi a hagyományos tanulás legtöbb tevékenységének megvalósítását: könyvjelzők és lapszéli megjegyzések elhelyezését, szövegrészek kiemelését. A válaszolók 87,2%-a elégedett a rendszer kezelőfelületének minőségével, ugyanakkor 12,8%-uknak nehézségeket okoz a használata.

A jegyzetek többsége nem e-learning alapú tananyaghoz készült, ezért a tanulási folyamat megkönnyítésének érdekében ezekhez elektronikus tanulási útmutatót

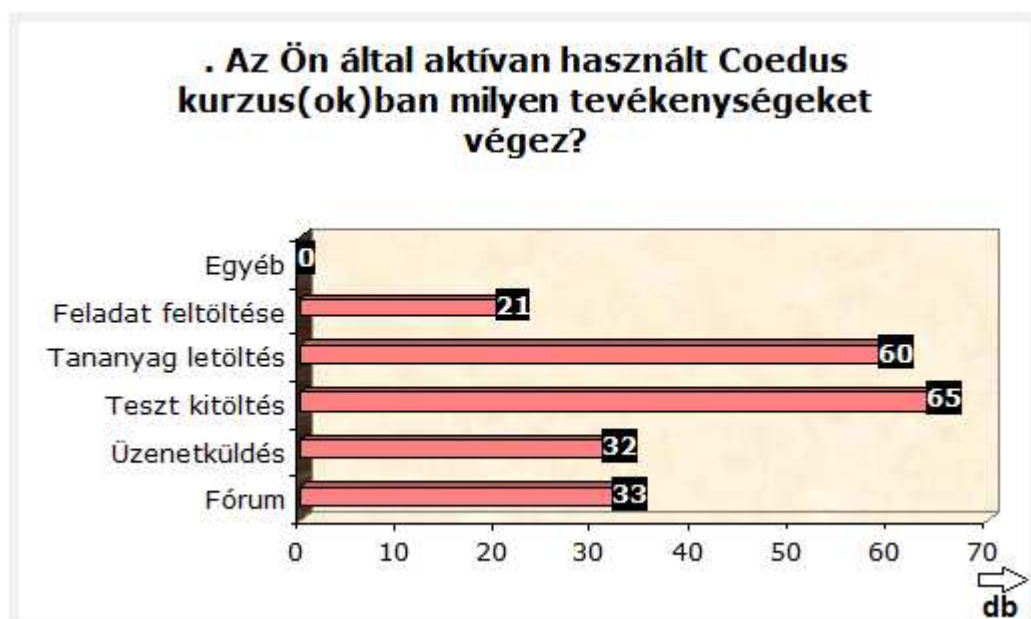
készítettek. Az útmutató a tanulás során javasolt tevékenységeket, követelményeket és önellenőrző kérdéseket tartalmazza. A hallgató munkájának az alapja tehát a jegyzetek és a tanulási útmutatók együttese.

Az adatfelvétel alapján kijelenthető, hogy a kutatásban résztvevő hallgatók 85,9%-a könnyen sajátítja el az egyes tananyagrészek feldolgozásának módját. 69,2%-a megfelelőnek véli a videó anyagok szakmai tartalmát, 74,3%-a ezen anyagokat érthetőnek véli. Számos tantárgy esetén nem találták szükségesnek videók készítését. Az eredmény valószínűleg arra vezethető vissza, hogy a kérdőív kitöltői között megtalálhatóak olyan hallgatók, akik tanulmányaik során még nem találkoztak olyan tananyaggal, mely videó anyagot tartalmazott volna.

A megkérdezettek 87,2%-a megfelelőnek gondolja a szöveges anyagok használhatóságát, 93,6%-a tanulási folyamat során alkalmazhatónak tartja a tananyagban szereplő képeket és ábrákat.

A kutatásban közreműködő hallgatók 74,4%-a tartja hatékonynak a tananyag részét képező önellenőrző kérdéseket, úgy vélik, hogy megfelelően felkészíti őket a számonkérésekre és vizsgákra.

A diagramon jól látható, hogy az egyetem hallgatói a Coedus jellegű kurzus(ok)ban végzett tevékenységei közül jellemzően teszteket töltenek ki számonkérés vagy önellenőrzés céljából. A tanulási folyamat során a tananyag letöltése is kiemelt jelentőségű feladat számukra a feltöltéssel ellentétben.

5. ábra Coedus kurzus(ok)ban végezhető tevékenységek, Illés Mónika 2011

A kérdőív következő részében arra voltam kíváncsi, hogy a hallgatók véleménye szerint a Coedu e-learning rendszer használata mennyire könnyíti meg a tanulási folyamatot. A válaszolók 1-től 4-ig terjedő skálán jelölhették meg nézőpontjukat (1 – egyáltalán nem, 4 – nagyban hozzájárul). Az eredmény pozitívnak tekinthető, az osztályzatok átlaga 3,13.

Ezt követően a Coedu e-learning rendszerben található kurzusok követelményeinek teljesíthetőségére vonatkozó kérdés szerepelt. A hallgatók szintén az 1-től 4-ig terjedő skála segítségével nyilváníthatták ki véleményüket. A válaszok ebben az esetben is pozitívnak mondhatóak. A kitöltők válaszainak átlaga 3,06. A hallgató tevékenységét tantárgyanként tutorok kísérik figyelemmel. A Széchenyi István Egyetemen a tutori feladatokat az egyetem oktatói látják el, akik nappali, illetve levelező tagozaton egyaránt oktatnak. A tanszékvezetők többnyire az adott tárgyhoz tartozó felelősöket jelöli ki tutornak, így biztosítva, hogy a hallgatók tárggyal kapcsolatos szakmai kérdéseit az adott kurzus legkiválóbb szakemberei válaszolják meg. A hatékony kommunikáció a belső elektronikus levelező rendszeren keresztül valósul meg, amelyben a hallgatók kérdéseikkel tutoraikhoz fordulhatnak.

A hallgatók 32,1%-a fordul tutorhoz, ezen belül 79,5%-ban értékeléshez kapcsolódó, 20,5%-ban tananyaghoz kapcsolódó kérdéssel. A válaszolók a tutorok munkáját 1-től 4-ig terjedő skálán tudták osztályozni, ahol az 1-es érték nagyon rossz, a 4-es kiváló minőséget jelölte. A kitöltők válaszainak átlaga 3,02. Az oktatók tutori munkára történő aktív felkészítésével ez az arány javítható.

Az e-learning-es rendszerben résztvevő hallgatók döntően telefonon, vagy e-mail-en keresztül intézik tanulmányi ügyeiket. A Felnőttképzés Központ munkatársaival személyesen kizárólag a beiratkozás során, illetve a vizsgák alkalmával van a hallgatónak lehetősége találkozni. A rendszer kialakítása során arra törekednek, hogy a hallgatók nagy távolságok megtétele nélkül kaphassák meg a szükséges segítséget.

Valószínűleg ennek a szemléletmódnak köszönhető, hogy az ügyintézés minőségét 1-től 4-ig terjedő skálán 3,57-re értékelték a kutatásban résztvevő hallgatók.

A következő kérdés az e-learning oktatási módszer általános megítélésére vonatkozott. A megkérdezettek 21,8%-a véli úgy, hogy az e-learning oktatási módszer önállóan eredményes. A Széchenyi István Egyetem kutatásban érintett hallgatóinak 23,1%-a részesítette előnyben a hagyományos oktatást a távoktatással szemben. A megkérdezettek közül senki sem vélte úgy, hogy a távoktatás módszerével a hagyományos

oktatási problémák kiküszöbölhetőek lennének, ezáltal sokkal hatékonyabb tanulási formaként valósulna meg. Ugyanakkor a válaszadók 55,1%-a gondolta úgy, hogy a klasszikus oktatás és a távoktatás együttes alkalmazása működőképes lehet.

A megkérdezettek 41%-ának megítélése szerint pozitívabb megítélésnek örvend, mint a hagyományos oktatás, azonban csak 51,3%-uk részesítette előnyben az e-learning képzési formát a klasszikussal szemben, míg 7,7%-uk nem tudott dönteni.

5. DUNAÚJVÁROSI FŐISKOLA A XXI. SZÁZADBAN

A Dunaújvárosi Főiskolát (DF, DUF) 1953-ban alapították Kerpely Antal Kohászati Technikum néven. Felsőfokú Kohóipari Technikum után karként folytatta működését a Nehézipari Műszaki Egyetem Kohó és Fémipari Főiskolai Kara valamint a Miskolci Egyetem Dunaújvárosi Főiskolai Kara nevet is. 2000-ben önállósult intézményként vált önálló főiskolává Dunaújvárosi Főiskola néven.

A főiskola vezetésének elkötelezettsége, és innovatív hozzáállása jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az elmúlt években nagymértékű fejlődésen ment keresztül. Napjainkban a jelentős infrastrukturális és oktatási fejlesztéseknek köszönhetően a főiskola hallgatóinak száma az induló hallgatói létszám nyolcszorosára emelkedett. 2011-ben közel négyezer diák tanul a Dunaújvárosi Főiskolán.

A Dunaújvárosi Főiskola intézményvezetése tisztában van azzal, hogy legfontosabb feladatai közé tartozik a hazai viszonyok közt is jól alkalmazható, gyakorlatias szaktudás átadása, továbbá végzett hallgatók itthoni elhelyezkedésének segítése. A piacnak versenyképes munkaerőre van szüksége, emiatt a főiskola a XXI. század műszaki kihívásainak korszerű e-learning tananyag fejlesztésével kíván megfelelni. A hagyományos oktatási modell önmagában már nem tartható fent hosszú távon, amennyiben a felsőoktatási intézmények lépést szeretnének tartani a munkaadói és munkaerő-piaci igényekkel.

A Dunaújvárosi Főiskola tananyag-fejlesztési projektjét elindította.

5.1. E-LEARNING OKTATÁSI MÓDSZER DUF HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE 2011-BEN

TDK dolgozatomon belül az alábbi kutatásnak elsődleges célja megvizsgálni az e-learning oktatási módszerrel kapcsolatos információk jellegét és megítélését a Dunaújvárosi Főiskola levelező tagozatos hallgatóinak véleménye alapján.

Ezek a hallgatók eddig csak esetlegesen tanultak e-learning oktatási formában, hallomásból ismerik azt.

5.1.1. A kutatás módszere

A kutatás módszerül a primer kutatási eljárások közül a standard kérdőíves megkérdezést választottam.

Kérdőívemet igyekeztem úgy összeállítani, hogy a Dunaújvárosi Főiskola egyes képzésein részt vevő levelező tagozatos hallgatók megítéléseik alapján véleményt mondjanak az e-learning oktatási módszerről, illetve a képzés fontosabb elemeiről. Mivel ezen hallgatók körében többnyire nem volt várható releváns személyes tapasztalat a témát illetően, így arra kerestem a választ, hogy hogyan viszonyulhatnak ehhez az új, az intézményben ismeretlennek számító oktatási formához.

A kérdőívben 12 kérdés szerepelt, melynek adatait excel program segítségével értékeltem ki.

A kérdőívben 11 zárt kérdés mellett 1 nyitott kérdést tettem fel. A zárt kérdések megválaszolásához előre megadott válaszlehetőségeket ajánlottam fel, amelyekből a megkérdezettek egyet vagy többet is megjelölhettek (összhangban a kitöltési útmutatóval). Kérdőívem összeállításánál arra törekedtem, hogy az egyes válaszlehetőségek lefedjék az összes lehetséges alternatívát. Néhány esetben nem voltam biztos abban, hogy ezt sikeresen végrehajtottam, ezért az „egyéb” válasz lehetőséget is megadtam.

Bár időigényesebb volt a nyitott kérdésre adott válaszokat feldolgoznom, ugyanakkor szükségesnek tartottam, mert kíváncsi voltam, hogy a megkérdezettek mi a véleménye a kérdésről anélkül, hogy előre adott válaszokkal korlátoznám a véleményalkotást.

A kérdőív kérdéseinek megfogalmazása, szerkesztése során kiemelten ügyeltem arra, hogy a kérdések világosak, mindenki számára érthetőek, átláthatóak legyenek. Az átláthatóságot azáltal biztosítottam, hogy többnyire nem kifejtendő kérdéseket tettem fel, hanem válaszlehetőségeket adtam meg. Az általános feldolgozhatósági és értékelhetőségi szempontokon kívül a kérdőív terjedelme is fontos tényező volt, vagyis annak elsődlegessége, hogy minél kevesebb kérdéssel, minél több releváns információhoz juthassak, emellett a kérdés megválaszolása ne vegye igénybe túl sok idejét, energiáját a megkérdezettnek.

Próbakérdezések segítségével ellenőriztem, hogy a kérdőív valóban tartalmaz-e minden lehetséges válaszlehetőséget.

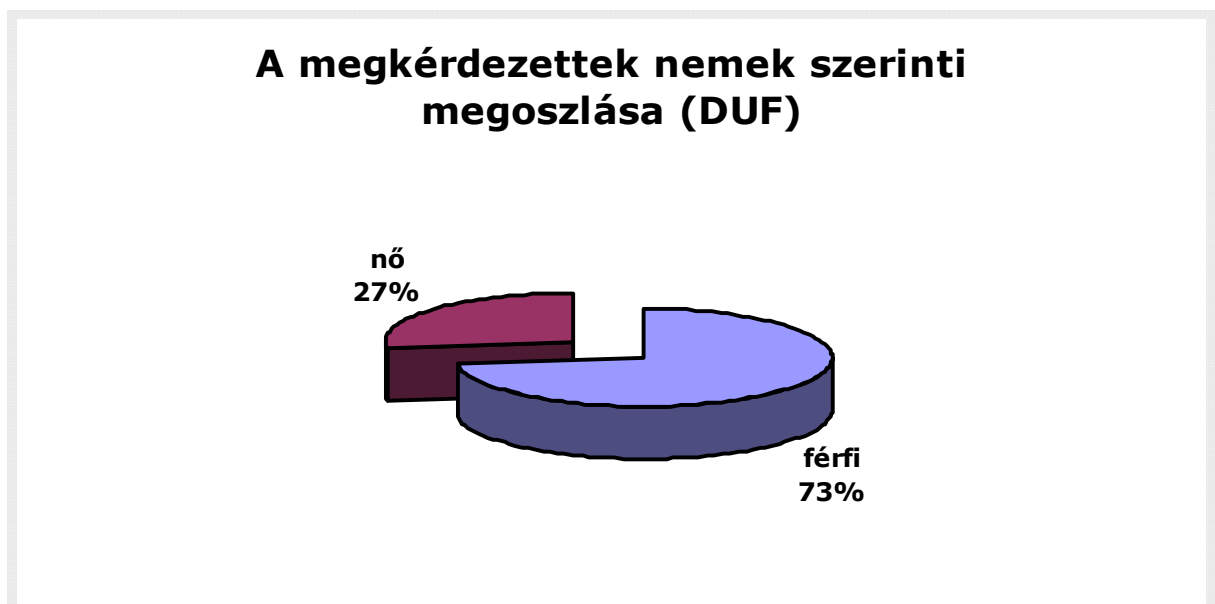
5.1.2. A kutatás körülményei

A kérdőívek eljuttatása a célcsoporthoz a Dunaújvárosi Főiskolán, konzultációs napokon történt -, véletlenszerűen az órákat megelőző szünetekben -, a szükséges útmutatást a kérdőív kitöltéséhez magam adtam meg számukra.

5.2. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

A kérdőív kitöltése a Dunaújvárosi Főiskola 82 levelező tagozatos hallgatójának bevonásával történt. A kérdőív önkéntes jellegű volt, kitöltése név nélkül zajlott. A visszaérkezett és értékelhető kérdőívek száma 82 darab, ezt az adatot tekintettem 100%-nak a későbbiekben.

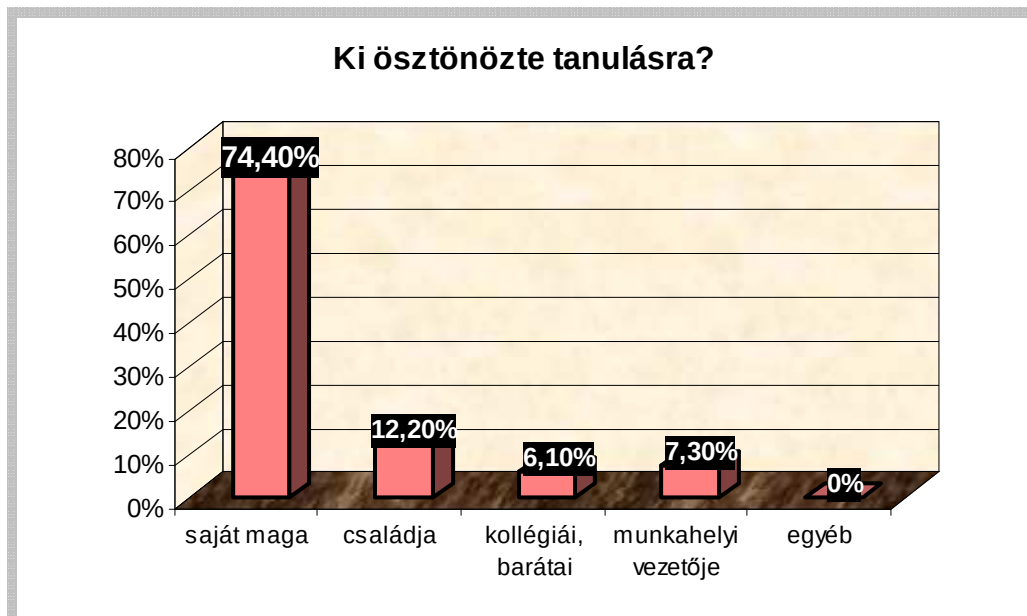
A minta nemek szerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy 72,8% volt a férfiak aránya, a nők pedig 27,2%. (4. ábra)

6. ábra DUF-n megkérdezettek nemek szerinti megoszlása, Illés Mónika 2011

Együtt vagy egyedül? Az e-learning oktatási módszer bevezetésénél kiemelt figyelmet igényel a kérdés. Lehetséges-e a hallgatókat teljesen magukra hagyni tanulási folyamat során a szóban forgó új oktatási módszer alkalmazása esetén, avagy szükséges csoportmunka alkalmazása? A megkérdezettek 25,5%-a szeret másokkal együtt felkészülni a számonkérésekre, míg 74,5%-ukat pedig kifejezetten zavarja, ha mások veszik körül, miközben tanulnak. Kutatásunk témáját tekintve ez pozitív eredménynek

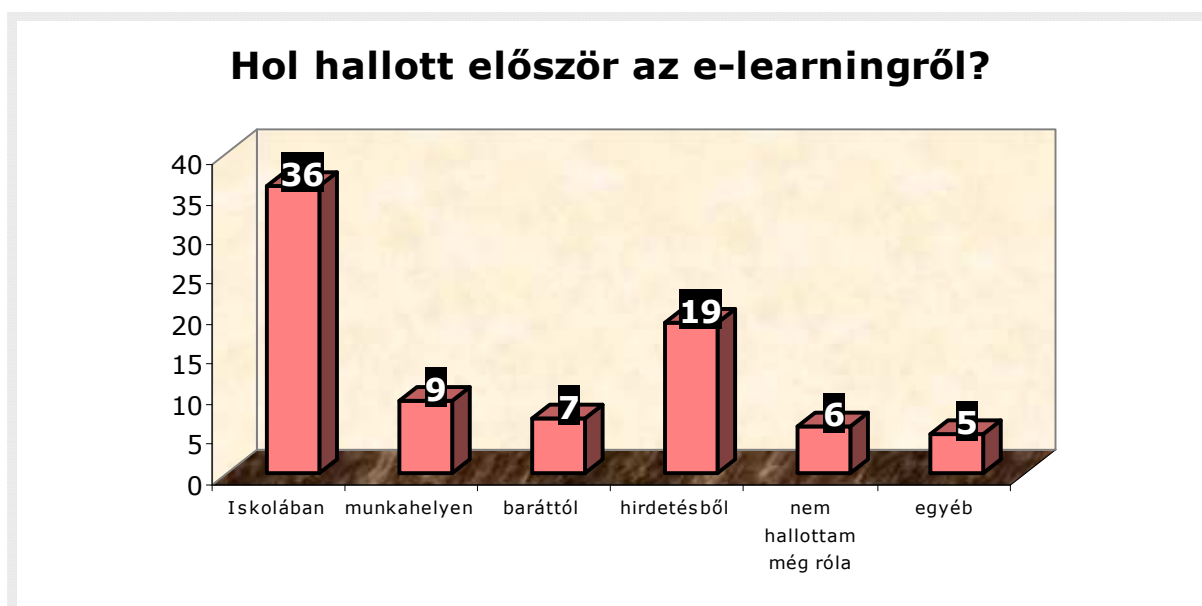
tekintendő, hiszen ez az jelenti, hogy az e-learning oktatási formában a Dunaújvárosi Főiskola hallgatóinak jelentős része képes lesz önállóan megfelelni az erre vonatkozó elvárásoknak.

7. ábra A hallgatók tanulásra ösztönzése, Illés Mónika 2011

A kitöltők átlagéletkora 32,4 év, így általánosan elmondható, hogy felnőtt személyek vettek részt a megkérdezésben. Arra voltam kíváncsi, hogy mi ösztönözhette ezen hallgatókat arra, hogy tanuljanak szabadidejükben. A vizsgált csoport 74,5%-a saját elhatározásból döntött a tanulás mellett, 12,7%-át a családja, 5,5%-át a kollégái, barátai, 7,3%-át pedig munkahelyi vezetője ösztönözte arra, hogy ismét iskolapadba üljön. A kérdőív eme kérdésére adott válaszaiból kiderült, hogy a kapott eredmény ismét pozitív a Dunaújvárosi Főiskola számára, hiszen ha a hallgató meg akar felelni a támasztott követelményeknek, akkor törekszik arra, hogy a folyamat végéig tevékenyen részt vegyen. Jól szemlélteti a 7. ábra, hogy a belső motiváció szerepe kiemelkedően fontos a megkérdezettek jelentős része számára, legfőképpen a tanulási folyamat kezdetén.

A hallgatók kérdésre adott válaszaiból látható, hogy 43,6%-uk a főiskolán hallott először az e-learning oktatási módszerről. Ezen kívül 23,6%-uk hirdetésből, 10,9%-uk a munkahelyen, 9,1%-uk ismerős elbeszéléseiben találkozott először az e-learning fogalmával. Az a tény, hogy a megkérdezettek mindössze 7,3%-a nem hallott a kérdőív kitöltése előtt erről a képzési formáról, pozitívnak tekinthető. Mivel a hallgatók jelentős része már rendelkezik bizonyos ismeretekkel az e-learning oktatási formáról, feltételezhető az, hogy a DUF számára nem járna komoly kockázattal a szóban forgó az új képzési forma bevezetése.

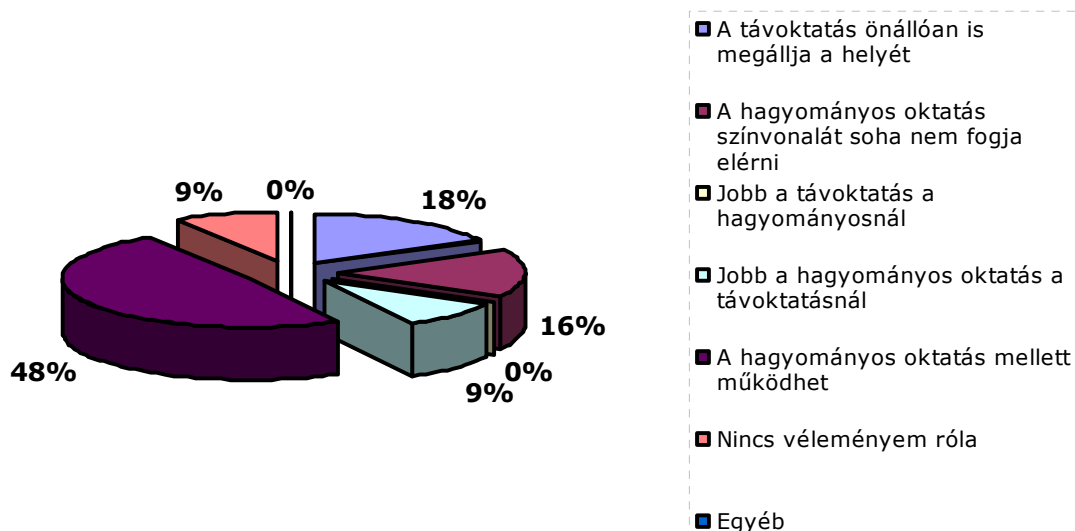
8. ábra E-learning oktatási módszer ismertségének aránya a DF hallgatóinak körében, Illés Mónika 2011

A kérdőív következő részében arra kerestem a választ, hogy milyen az e-learning oktatási módszer megítélése a Dunaújvárosi Főiskola levelező tagozatos hallgatóinak körében.

Az első legszembetűnőbb adat, hogy az általam megkérdezett hallgatók több mint 9%-nak nincs véleménye a távoktatásról, valószínűsíthető azért, mert nem ismeri ezt a típusú képzést. Ez látszólag kis mértékben, de ellentmond az előző kiértékelés utolsó megállapításának. Azonban alapul vettem azt a tényt, hogy mást jelent hallani valamiről, és megint mást jelent ismerni azt.

A további adatokat elemezve az a megállapítás tehető, hogy a megítélés nagyon sokrétű. A megkérdezetteknek csupán a 18%-a vélekedett úgy, hogy az e-learning oktatási módszer önállóan hatékony. A Dunaújvárosi Főiskola hallgatóinak 16%-a gondolja alacsonyabb minőségűnek ezt a típusú képzési formát a hagyományos oktatással szemben, 9%-uk vélekedett ellentétes módon. A megkérdezettek közül senki sem vélte úgy, hogy a távoktatás módszerével a hagyományos oktatási problémák kiküszöbölésével a hatékonyabb tanulás megvalósítható. A válaszadók 48%-a gondolta úgy, hogy a klasszikus oktatás és a távoktatás együttes alkalmazása működőképes lehet.

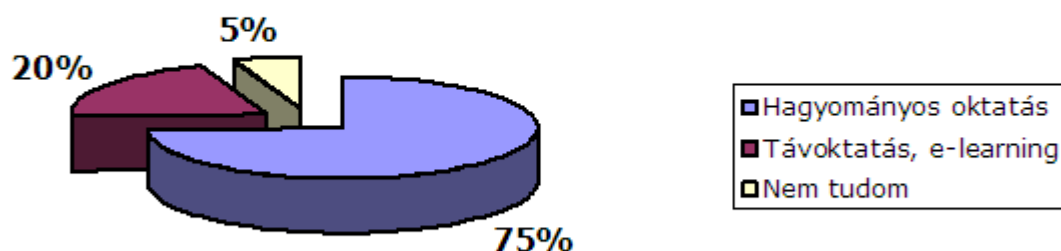
Mi a véleménye az e-learning oktatási módszerről?

9. ábra E-learning oktatási módszer hallgatói megítélése a DF-án, Illés Mónika 2011

A következő pont megválaszolása lehetővé tette az e-learning oktatási módszer megítélését. A megkérdezettek 75%-ának körében előnyösebb megítélésnek örvend a hagyományos oktatás, és csupán 20%-uk részesítette előnyben az e-learning képzési formát a klasszikussal szemben, 5%-uk nem tudott dönteni a kérdésben. A távoktatás negatív megítélése valószínűleg azzal magyarázható, hogy a Dunaújvárosi Főiskola hallgatóinak többsége személyesen még nem találkozott e-learning oktatási formával. A hallgató pedig ha valamit nem ismer, hajlamos előítélettel viseltetni iránta.

Melyik képzési formát részesíti előnyben?

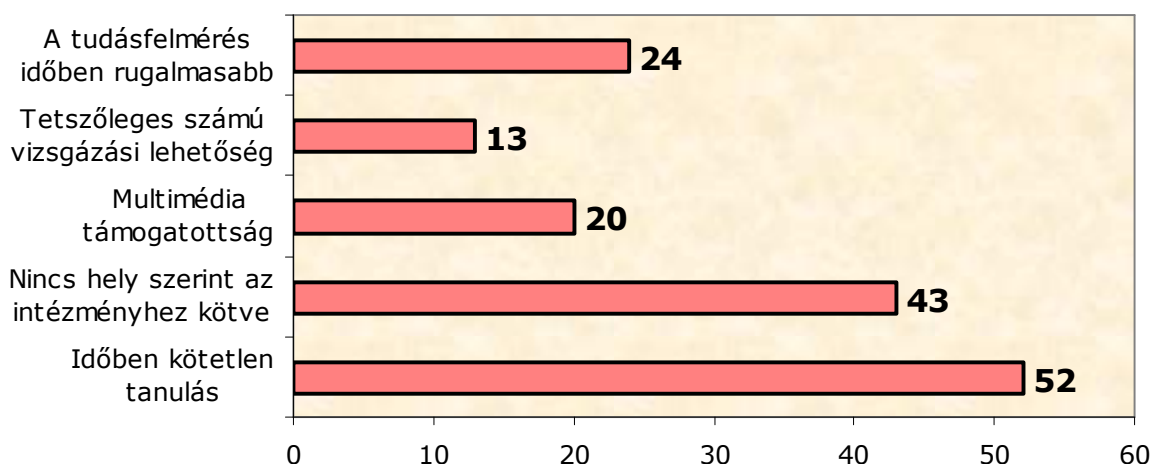

10. ábra E-learning és hagyományos oktatási forma elfogadottsága, Illés Mónika 2011

Ezután annak lehetőségét vizsgáltam, hogy a célcsoport képes-e helyesen definiálni az e-learning fogalmát. Az általam megkérdezett 82 hallgató 81,8%-a a megfelelő meghatározást jelölte meg, miszerint az e-learning számítógép segítségével történő, valamint információs és kommunikációs technikával (IKT) támogatott tanulást takar. A megkérdezettek 9,1%-a gondolja a levelező képzés egyik speciális formájának. Ugyanez az arány érvényesült annak a kérdésnek a megválaszolására is, amelyben azt állítottam, hogy az e-learning nyílt egyetem, ahol már nem az oktatási intézmény szabja meg előre a tanulási programot, és az oktatási rendszer igazodik a tanulni vágyó diák céljához, igényeihez. Ez véleményem szerint meglehetősen jó arányt jelent, amely a „nyitott” képzés kialakultságát tükrözi Magyarországon.

A következő kérdésnél a válaszadók által vélt e-learning oktatási formára vonatkozó legjelentősebb előnyökre voltam kíváncsi. A 11. ábráról leolvasható, hogy a hallgatók a felsorolt szempontok közül melyeket tartották a legfontosabbnak.

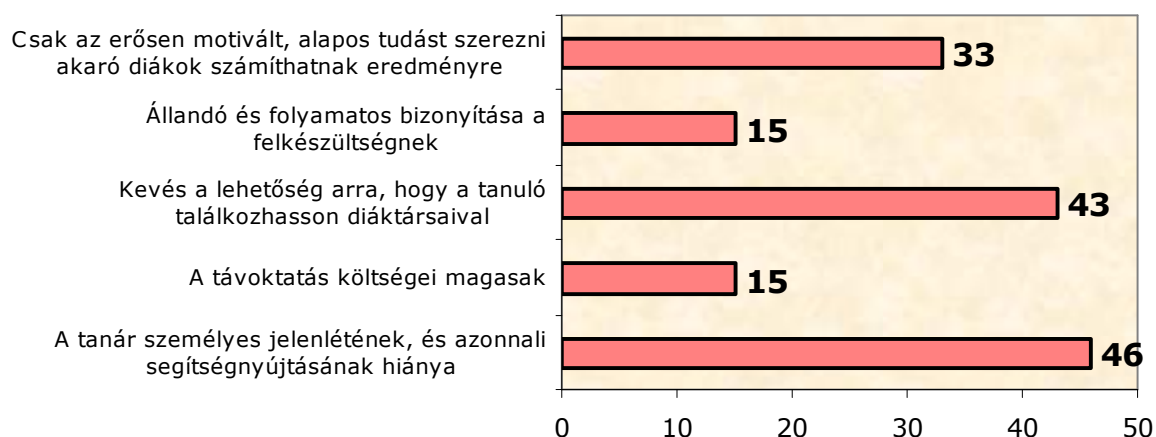
Mely(ek)et tartja távoktatás legjelentősebb előny(ei)nek?

11. ábra Távoktatás előnyei, Illés Mónika 2011

Az e-learning előnyei mellett a vélt legfontosabb hátrányait is értékelték. A legjelentősebb hátránynak egyértelműen a tanár személyes jelenlétének, és annak azonnali segítségnyújtásnak a hiányát jelölték meg a válaszadók, emellett a diáktársaktól való elkülönülést is nevesítették. Az adatokat elemezve azt tapasztaltam, hogy a válaszadók magabiztosak, kevésbé tartanak tudásuk rendszeres tájékoztatásától.

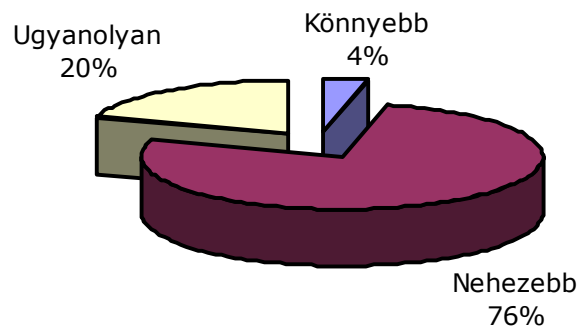
Mely(ek)et tartja a távoktatás legjelentősebb hátrány(ai)nak?

12. ábra Távoktatás hátrányai, Illés Mónika 2011

A kérdőív következő részében arra kerestem a választ, hogy a Dunaújvárosi Főiskola hallgatói milyennek ítélik (könnyűnek, nehéznek vagy ugyanolyannak) a távoktatásban való tanulás lehetőségét a hagyományos képzéssel szemben. A megkérdezett hallgatók 76,4%-a nehezebbnek véli az e-learning képzési formát a hagyományos oktatással szemben, 20%-uk gondolja ugyanolyan nehéznek a két oktatási formát. A válaszadók kevesebb, mint 4%-a feltételezte csupán azt, hogy a távoktatás olyan előnyöket nyújt számukra, amivel hatékonyabban tudnak tanulni.

Mit gondol, távoktatásban tanulni mennyire könnyű vagy nehéz a hagyományos oktatási formához képest?

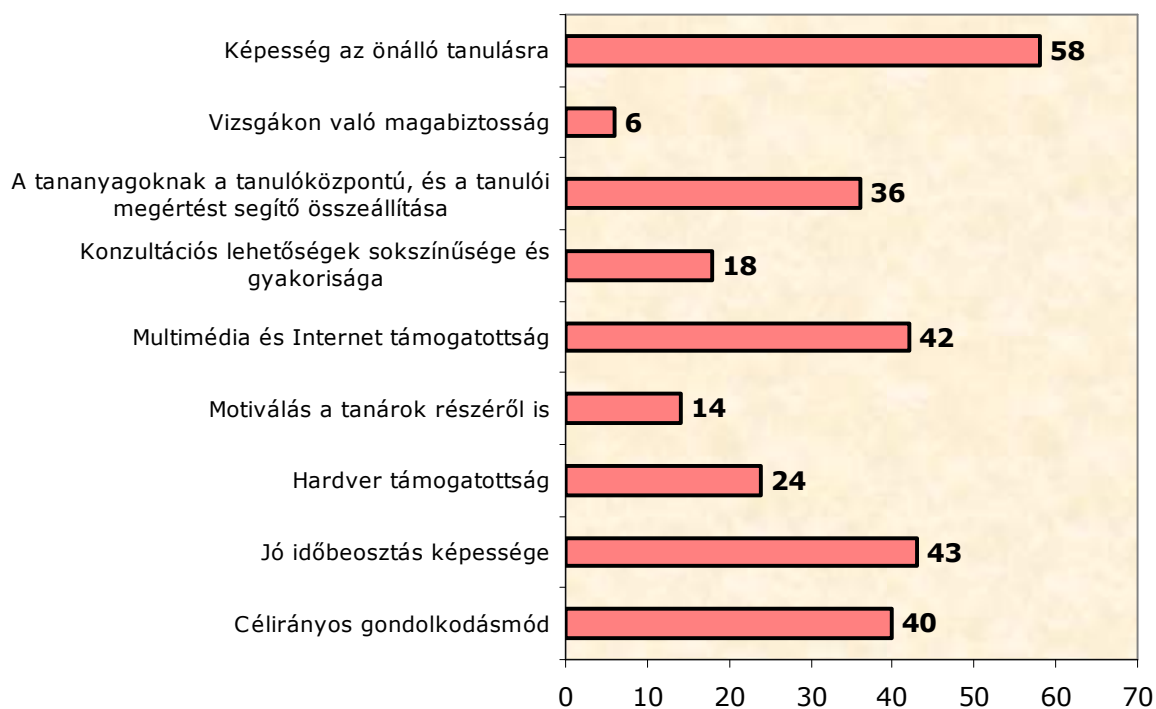

13. ábra A távoktatás megítélése a hagyományos oktatási formával szemben, Illés Mónika 2011

A felvetésük oka a legegyszerűbben a kérdőívem következő kérdéseire adott válaszokból érthető meg. Arra kértem a válaszadókat, hogy jelöljék meg azon pontokat az általam felsorolt alternatívák közül, amelyeket leginkább szükségesnek vélnek ahhoz, hogy valaki sikeresen részt vehessen távoktatásban.

Az adatokat elemezve kijelenthető, hogy a megkérdezettek véleménye alapján a képzésben való sikeres részvétel képességektől és egyéni tulajdonságoktól függ. Meglehetősen fontosnak vélték, hogy az egyén képes legyen önállóan tanulni, jól be tudja osztani idejét, gondolkodásmódja célirányos legyen. A személyes jellemzőkön túl a hardver-, multimédia- és Internet támogatottságot is kiemelten fontosnak ítélték meg.

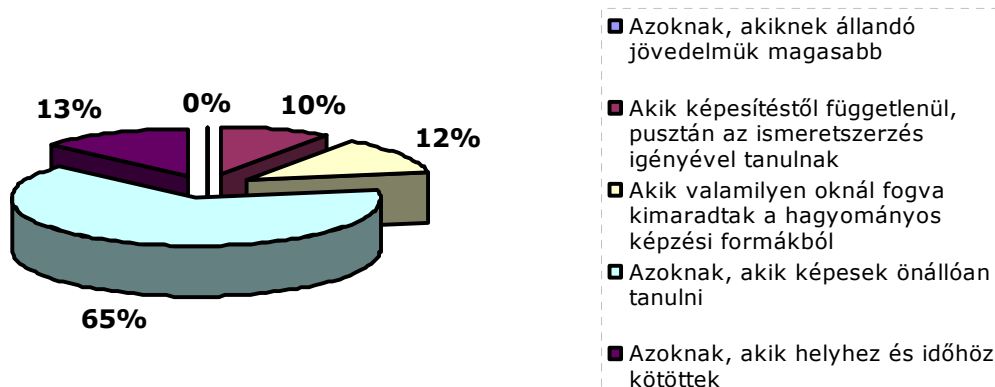
Az alábbi jellemzők közül véleménye szerint melyek szükségesek ahhoz, hogy valaki sikeresen részt vehessen a távoktatásban?

14. ábra A távoktatás sikertényezői, Illés Mónika 2011

Az általam megkérdezett hallgatók 65%-a arra a kérdésre, hogy kiknek szól az e-learning azt a választ adta, hogy azoknak, akik képesek önállóan tanulni. A válaszadók 13%-a véli úgy, hogy azoknak lehet ideális, akik helyhez és időhöz kötöttek, 12%-a szerint azok döntenek az e-learning oktatási forma mellett, akik kimaradnak valamilyen okból kifolyólag a hagyományos képzésből. A megkérdezettek csupán 10%-a mondta azt, hogy azon egyéneknek szól az e-learning, akik további ismeretszerzés igényével tanulnak.

Véleménye szerint kiknek szól az e-learning?

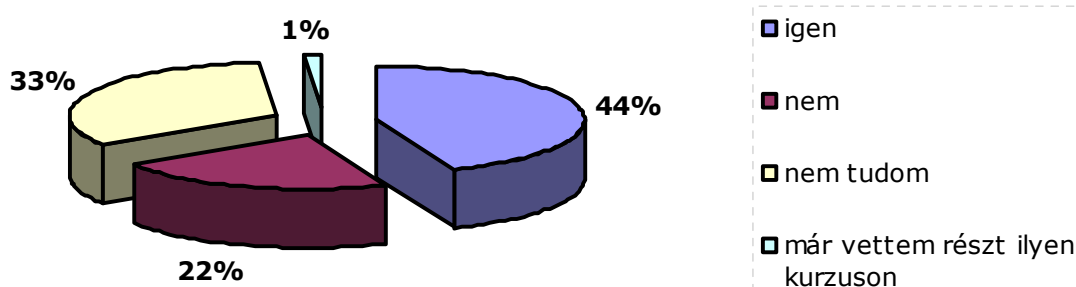

15. ábra E-learning oktatási módszer célcsoportja, Illés Mónika 2011

Érdekes eredmény született arra a kérdésre adott válaszokat elemezve, hogy részt vennének-e e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson, ha lenne rá lehetőségük, hiszen egy korábbi kérdésnél a válaszadók 75%-ának körében előnyösebb megítélésnek örvend a hagyományos oktatás. Ezzel szemben erre a kérdésre a megkérdezetteknek 43,9%-a válaszolt igennel. A válaszadók 21,9%-a teljesen elzárkózik ettől az oktatási formától, 32,9%-a pedig nem tudja eldönteni.

A megkérdezettek 1,3%-a már vett részt korábban ilyen jellegű kurzuson.

Szívesen részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson, ha lenne rá lehetőség?

16. ábra Részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson?, Illés Mónika 2011

5.3. FELMÉRÉS A SZE HAGYOMÁNYOS KÉPZÉSÉN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK KÖRÉBEN

A Dunaújvárosi Főiskola levelező tagozatos hallgatói körében végzett kutatásommal megegyező tartalmú kérdőívet a Széchenyi István Egyetem azon hallgatóival is kitölttettem, akik kizárólag hagyományos oktatással találkoztak tanulmányaik során.

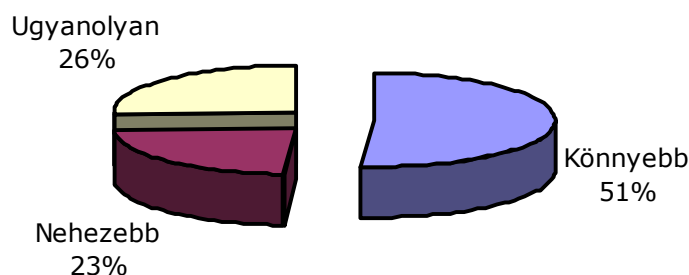
Alapvető különbség már a célcsoport struktúrájában is felfedezhető. A kérdőíveket 50 nappali tagozatos hallgató számára e-mail-ben küldtem el (47-en küldték vissza, visszaérkezési arány 94%). Mivel a nappali tagozatot általában frissen érettségizett fiatalok részesítik előnyben, így nem meglepő módon a kitöltők átlag életkora 20,7 év. 18-tól 25 éves korig terjedő korosztály általában még a szüleivel él, esetleg tanul, gyermekkel, önálló életvitellel nem rendelkezik, feltételezhetően ellentétben az előző felmérés résztvevőivel.

A minta nemek szerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy 68,1% volt a férfiak aránya, míg a nőké 31,9%.

A kérdőív jelentős részének megválaszolása során nem tapasztaltam jelentősebb eltérést. Az alábbiakban összefoglalom azokat a pontokat, amelyek megválaszolása kapcsán jelentősebb véleménykülönbség mutatkozott:

- A kérdőív hetedik kérdésénél arra kerestem a választ, hogy a Széchenyi István Egyetem hallgatói mennyire vélik könnyűnek vagy nehéznek távoktatási rendszerben történő tanulást a hagyományos képzéssel szemben. A megkérdezett hallgatók 51,1%-a könnyebbnek ítéli az e-learning jellegű képzési formát a hagyományos oktatással szemben, csupán 23,4%-a gondolja nehezebbnek. A válaszolók 25,5%-a gondolja egyforma nehézségűnek a két oktatási formát. A távoktatás a Széchenyi István Egyetem hallgatói körében pozitívabb megítélésnek örvend. Ez a tény a Széchenyi István Egyetem hírnevével magyarázható, az egyetem e-learning képzésben tanult hallgatóinak ismertített elért sikereivel, avagy a korosztály okozta sajátosságokkal.

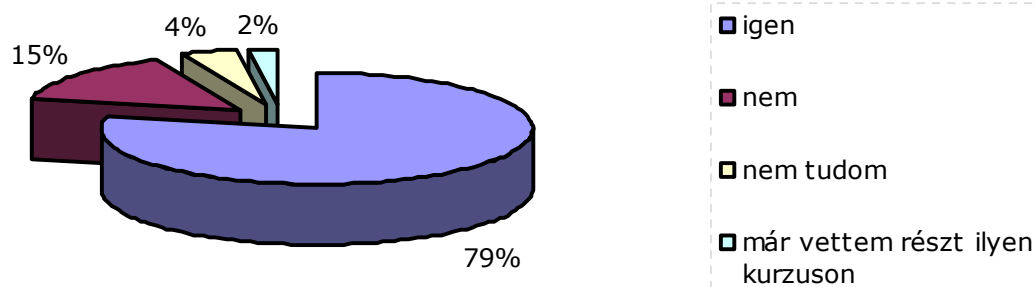
Mit gondol, távoktatásban tanulni mennyire könnyű vagy nehéz a hagyományos oktatási formához képest?

17. ábra A távoktatás megítélése a hagyományos oktatási formával szemben, Illés Mónika 2011

- Az általam megkérdezett hallgatók 78,7%-a szívesen részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson, a válaszolók csupán 14,9%-a zárkózott el ettől az oktatási formától. A hallgatók 4,3%-a nem tudott dönteni. Jól látható, hogy az egyetem törekvéseinek köszönhetően a nappali tagozatos hallgatók köztudatába beépült a vizuális környezet fogalma, tapasztalat híján is különbséget tudnak tenni a két képzési forma között. A megkérdezettek 2,1%-a már részt vett ilyen kurzuson.

Szívesen részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson, ha lenne rá lehetősége?

18. ábra Részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson?, Illés Mónika 2011

6. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A két kérdőív elemzése már önmagában is számos gondolatot vet fel, de fontosnak tartom a vélemények összehasonlítását.

A távoktatás megítélésében alapvető különbségek csupán kis mértékben mutatkoztak a két felsőoktatási intézmény hallgatóinak véleményét összegezve. Számomra meglepetést okozott, hogy a távoktatásban részt vettek 23,1%-a véli rosszabbnak a szóban forgó új oktatási módszert a hagyományos oktatási formával szemben, míg a másik csoportnak 25%-a van ugyanezen a véleményen. A Széchenyi István Egyetem hallgatóinak 55,1%-a inkább a klasszikus oktatás és a távoktatás együttes alkalmazását preferálta, a Dunaújvárosi Főiskola hallgatói esetén a megkérdezettek 48%-a vélekedett hasonlóan.

A kérdőív azon része, mely arra a kérdésre vonatkozott, hogy mennyire vélik könnyűnek vagy nehéznek egy távoktatási jellegű képzés elvégzését a klasszikus oktatási formához viszonyítva, szintén kevéssé eltérő eredményeket kaptam.

A hagyományos képzésen részt vettek 76%-a vélte nehezebben teljesíthetőnek a távoktatást, a távoktatási gyakorlattal rendelkező hallgatók 82%-a van ugyanezen véleményen. A második célcsoport 59%-a nehezebbnek tartja a távoktatást, a távoktatásban eddig még nem tanuló személyek csupán 20%-a.

A fenti adatokból azt a következtetést szűrhető le, hogy annak ellenére, hogy a Dunaújvárosi Főiskolán még nem találkoztak e-learning oktatási formával a hallgatók, közel azonosan vélekednek róla, mint azon hallgatók, akik a Széchenyi István Egyetemen ebben a képzési formában folytatják tanulmányaikat.

Az első hipotézisem továbbra is megkérdőjelezhető. Azt állítottam, hogy *az e-learning oktatási módszer képes olyan megoldásokat nyújtani az oktatás fejlesztésére, amellyel hatékonyabb ismeretátadás érhető el a Dunaújvárosi Főiskolán is*. A témához kapcsolódó szakirodalom tanulmányozása alapján feltártam az új képzési forma előnyeit, hátrányait és a benne rejlő lehetőségeket, amelyekkel a tudásátadás hatékonyabbá tehető. Ugyanakkor a kutatási eredmények alapján a hipotézis nem igazolható.

A Dunaújvárosi Főiskola hallgatói körében folytatott kutatásomból kiderült, hogy a megkérdezettek jelentős része idegenkedik a távoktatástól. Amennyiben ezen hallgatókat kényszerítenénk arra, hogy tanulmányaikat ebben a képzési formában folytassák tovább, valószínűsíthető, hogy a hozzáállásuk miatt a várt sikerek elmaradnának.

Ugyanakkor a Széchenyi István Egyetem hallgatóinak véleményét sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Az első felmérés során kiderült, hogy a megkérdezettek jelentős része továbbra is ragaszkodik a hagyományos oktatás egyes elemeihez. Többük számára ezek alkalmazásának hiánya a számonkérések és vizsgák során nehézségeket okoz.

Látható, hogy elméleti síkon a feltételezésem helyt áll, ugyanakkor a gyakorlatban más kép rajzolódik ki, melyet alapvetően a tanulni vágyó személy egyéni tulajdonságai határoznak meg.

A második hipotézisem igaznak bizonyult, miszerint *az e-learning alkalmazásával a hagyományos oktatás problémái kiküszöbölhetőek, mindamellett, hogy az információs társadalom és gazdaság tudásigényét is kielégíti.* A távoktatás törekszik a felnőttek életviteléhez alkalmazkodni, sokkal inkább mint a klasszikus oktatás, mindamellett, hogy hatékony tanulási feltételeket biztosít a tanulók számára. A Széchenyi István Egyetem hallgatóinak Coedu keretrendszerrel kapcsolatos pozitív megítélése ezt a hipotézist támasztja.

Az a feltevés is beigazolódott, melyben azt állítottam, hogy *a Dunaújvárosi Főiskolán tanulók a Széchenyi István Egyetem hallgatóihoz hasonlóan rendelkeznek azon kompetenciákkal, amelyekkel képesek egy tananyag önálló feldolgozására, megértésére és a kurzus ily módon történő teljesítésére.*

A felnőttek tanulásának megértése, segítése és irányítása szempontjából két változó játszik döntő szerepet. Mind az egyének, mind a társadalom tanulási teljesítménye elsősorban a meglévő kompetenciától és a tanulékonyságtól függ. Ezen belül a tanulékonyság függ a motivációtól, a tudás hasznosításától, a meglévő tudáskészlettől, a társadalom által támasztott feltételektől egyaránt.

A Dunaújvárosi Főiskola minden képzésének hallgatásához, érettségi bizonyítványra van szükség. Az érettségi eredményességi mutatóját pontszámokban határozzák meg. A DUF alapképzéseinek igénybevételéhez legalább 200 pont volt szükséges 2011. évben a felvételi eljárás során, felsőfokú képzésekhez minimálisan 140 pontot érő teljesítményt kellett elérni. Az adatok alapján a hallgatók általános műveltsége és alapkompentenciák megléte előzetesen feltételezhető. A Széchenyi István Egyetem alapképzéseire minimálisan szintén 200 pont, felsőfokú képzéseire legalább 168 pont volt szükséges 2011-ben. A két intézmény bekerülési feltételei jól láthatóan nem mutatnak jelentősebb eltéréseket, így a két intézmény hallgatói a felvétel pillanatában közel azonos képességűeknek tekinthetők.

A megfelelő infrastruktúra biztosítása mellett kiemelkedő szerepet töltenek be a képzési forma eredményes működése során az oktatók. Az oktátónak el kell érnie, hogy a tanulók számára értelmes cél kerüljön megjelölésre, és ezt a célt minden résztvevő számára a megfelelő mértékben vonzóvá kell tenni. A távoktatási módszer egyik sarokköve a tanulók számára történő folyamatos visszajelzés, továbbá a felnőttek oktatása szempontjából elsődleges kérdésként jelentkezik, hogy mennyire tudjuk motiválni az oktatásban résztvevőket.

A kérdés csupán az marad: élünk-e lehetőségeinkkel?

7. INTERJÚ A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM OKTATÓIVAL

A kutatás eredményeiből levont ezen következtetéseket a Széchenyi István Egyetem azon oktatóival készített interjúval egészítettem ki, akik az e-learning rendszerben is oktatói tevékenységet folytatnak az intézményben.

Öt oktató bevonásával készítettem strukturált interjút, egyenként 30-40 perces időtartamban. Az interjúkat név nélkül készítettem el.

A strukturált interjú a leggyakrabban használt interjútipusok közé tartozik. Legfontosabb jellemzője, hogy a kérdések előre meghatározottak. Így minden interjúalany ugyanazokat a kérdéseket kapja, így azok válaszai könnyebben összehasonlíthatók egymással.

Az interjúm az alábbi kérdéseket tartalmazta:

1. Milyen tudományos fokozattal rendelkezik?
2. Hány éve tanít felsőoktatásban?
3. Mióta foglalkozik e-learning formájú tudásközvetítéssel?
4. Milyen területekre terjed ki tapasztalata? (oktatás, tananyagkészítés, fejlesztés szervezése, kézikönyvek ill. tanulási útmutatók készítése stb.)
5. Jellemezze az e-learning oktatási formát néhány szóban.
6. Milyen módszereket alkalmaz oktatóként a tanulási folyamatban?
7. Véleménye szerint elsődlegesen mi az oktató szerepe e-learning alapú képzések során?
8. Általában mi okoz problémát az e-learning formában tanuló tanulási folyamata során?
9. Kapnak-e valamilyen képzést az oktatók intézményében, ahol jelenleg dolgozik?
10. Vannak-e jellemzően e-learning oktatási formában jól alkalmazható oktatói módszerek?
11. Az új oktatási forma megteremtette-e saját módszertanát?
12. Mit üzenne azoknak, akik most gondolkoznak az e-learning bevezetésén?

Az interjúalanyaim közül egy oktató hagyományos tanári attitűdökkel rendelkezik.

További négy interjút adó oktató ezzel szemben részt vett e-learning formában zajló képzésen, korábban már megismerkedett eme új oktatási forma sajátosságaival. Ők

sokkal inkább tisztában vannak a hallgatók igényeivel, eredményesebb tanulási folyamatot képesek elősegíteni.

Az interjú kérdéseire adott válaszokból arra következtettem, hogy az on-line tanulás segítését tanulni kell. Az e-learning képzések során új módszerek alkalmazására van szükség ahhoz, hogy az oktató eredményes tutorrá válhasson. Azon pedagógusok számára nehézségeket okozhat új oktatói technikák elsajátítása egy számukra idegen virtuális környezetben, akik a hagyományos oktatási formában szocializálódtak.

A Széchenyi István Egyetem oktatóinak tutorképzéseket szervez, amely során azok módszereket, eszközhasználatot, tanulásmódszertant tartalmazó tananyaggal ismerkedhetnek meg. A pedagógusok személyes találkozások alkalmával, illetve konferenciákon osztják meg időközönként tapasztalataikat, melyek tovább segítik a szerepváltást.

Bár az interjú során különbözően nyilatkoztak egyes kérdések kapcsán, ugyanakkor egy kérdésben szakmai véleményük egyezett. Úgy vélik, hogy a hagyományos módszereket az eszköz módosulása miatt másképpen kell alkalmazni, de a módszer alapelve megmarad. Minden esetben a célcsoport, azaz a hallgatók igényeihez kell igazítani az oktatói módszereket.

Az e-learning oktatási formáról több oktató úgy nyilatkozott, hogy formális oktatásban csak részben alkalmazható, ugyanakkor a felnőttoktatásban, az informális és nonformális tanulásban egyre nagyon teret nyerhet.

Mit üzenne azoknak, akik most gondolkoznak az e-learning bevezetésén?

„Úgy gondolom, hogy az e-learning rendszer nagyon hatékonyan segíti a hagyományos tantermi oktatást. Bevezetést megelőzően mindenképp érdemes jól végiggondolni, hogy milyen célt fog szolgálni az adott intézményben, és ez alapján dönteni amellet, hogy konkrétan melyik megoldást válasszuk, továbbá hogy a meglévő oktatási rendszerbe hova illesszük be.”

8. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

Európa szerte a Lisszaboni folyamat keretében megvalósítandó fenntartható fejlődés érdekében, mélyebb társadalmi kohézióban, továbbá a szakképzett munkaerő hatékonyabb kihasználásában jelentős szerepet töltenek be az információs és kommunikációs technikák. Hazánkban is napról napra egyre népszerűbbé és általánosabbá válik az Internet használat.

A magyarországi felsőoktatásban jelentős változások mentek végbe a 21. század elején a szervezeti integrációval. A felsőoktatásban résztvevők száma növekvő tendenciát mutat. A nappali tagozattal szemben egyre nagyobb teret hódít a távoktatás és a levelező oktatás. Ennek elsődleges oka az úgynevezett tudásgazdaság fejlődése, amely megköveteli az élethosszig tartó tanulást, s akár a többszöri pályamódosítást az ember élete során.

Az a megállapítás igazolódott, hogy napjainkban az oktatás az Internet nyújtotta lehetőségeket kihasználva új képzési formák bevezetését teszi lehetővé. Bár ez a típusú tanulási módszer egyre nagyobb teret nyer, más felsőoktatási intézmények tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy a hagyományos oktatás mellett működtethető. A témához kapcsolódó szakirodalom tanulmányozása és a kutatásból nyert eredmények alapján úgy vélem, hogy e-learning képzésre a Dunaújvárosi Főiskolán is szükség lenne, hozzájárulna a hallgatói munka megkönnyítéséhez, valamint további önképzésre adna lehetőséget a tanulni vágyók számára.

A Dunaújvárosi Főiskolán elindultak a távoktatás bevezetésének szervezési feladatai, jelentős lépéseket tettek, hogy a kor kihívásainak megfelelően számos tantárgy oktatása során alkalmazható legyen ez az új oktatási módszer.

A távoktatás lehetséges előnyeit és hátrányait, továbbá a benne rejlő lehetőségeket és veszélyeket figyelembe véve megállapítható, hogy a Dunaújvárosi Főiskolán folyó képzések rendszerében jelentős szerepet kell biztosítani ennek az oktatási formának. Szükséges felkutatni azon pénzügyi és szellemi erőforrásokat, amelyeket felhasználva számos lehetőség nyílna a klasszikus oktatásnak ebben az irányban történő korszerűsítésére. Ugyanakkor az sem hagyható figyelmen kívül, hogy az e-learning oktatási módszer nem alkalmazható minden tantárgy esetén, kompromisszumokat kell találni, amelyekkel állandónak tekinthetők a főiskola értékei, mindamellett, hogy a képzés megfelel a kor kihívásainak.

A Dunaújvárosi Főiskola számos versenytársa ismert. Szűkebb értelemben tanfolyamokkal, főiskolai képzéssel és felnőttképzéssel foglalkozók sorolhatóak a versenytársaik közé, tágabb értelemben minden olyan intézmény ide tartozik, amely oktatással foglalkozik. A főiskolával egy stratégiai csoportba azon intézmények sorolhatóak, melyek felnőttképzést és főiskolai szintű képzést biztosítanak a tanulni vágyók számára, s ezen képzéseik államilag elfogadottak. A Dunaújvárosi Főiskolának szükséges lépést tartania változó világgal, változtatnia kell megszokott módszerein, be kell kapcsolódnia a világ digitális vérkeringésébe, hogy versenyképes maradjon.

„A jövőben hosszabb távon jelentős profit már csak a szellemi tőkéből származhat. Jelenleg mintegy ötévente megkétszereződik a rendelkezésünkre álló tudás tömege. A tudástőke minél hatékonyabb felhalmozásához, a kreativitást elősegítő új képzési és továbbképzési módszerekre, újszerű tanulási környezetre van szükség.”¹⁰

¹⁰ A fenti idézet egy hazai, az OM megbízásából készült tanulmányból származik, amely az e-learning jelenét és jövőjét elemzi

9. IRODALOMJEGYZÉK

9.1. NYOMTATOTT SZAKIRODALOM

1. Agria Media 2002 (2003): Az elektronikus tanulás a III. évezred pedagógiai kihívása, szerk.: dr. Tompa Klára, Eger
2. Báthory Zoltán (1985): Tanítás és tanulás, Tankönyvkiadó, Budapest
3. Bellier, Sandra (2001): Le e-learning, Paris, Éditions LIAISONS
4. Benedek András (2008): Digitális pedagógia, Tanulás IKT környezetben, Typotex Kiadó, Budapest
5. Buda Béla (1986): A személyiség fejlődés és nevelés szociálpszichológiája, Tankönyvkiadó, Budapest
6. Csapó Benő (1978): A „mastery learning” elmélete és gyakorlata, Magyar Pedagógia, 1. sz.
7. Csermely Péter (2005): A rejtett hálózatok ereje. Mi segíti a világ stabilitását? Vincze Kiadó Kft.
8. Csoma Gyula (1995): A felnőtt oktatás rendeltetése, Új Pedagógiai Szemle, 2. sz.
9. Csoma Gyula (1977): A munka melletti tanulás, FPK, Budapest
10. Dr. Hutter Ottó, Dr. Magyar Gábor, Dr. Mlinarics József (2005): E-learning 2005, Műszaki Könyvkiadó, Budapest
11. Durkó Mátyás (1974): A felnőttnevelés és népművelés pszichológiai és andragógiai kérdései, Tankönyvkiadó, Budapest
12. Elekné – Forgó – Hauser – Kis – Tóth – Tóthné (1998): Oktatástechnológia, Főiskolai jegyzet, Líceum Kiadó, Eger
13. Falus Iván (1998): Didaktika , Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
14. Farkas János (2002): Információs vagy tudástársadalom, Infonia-Aula Kiadó, Budapest
15. Faure, Edgar et al. (1972): Learning to be, The World of Education Today and Tomorrow, Paris, UNESCO
16. Feketéné Szakos Éva (2002): A felnőttek tanulása és oktatása – új felfogásban, Akadémiai Kiadó, Budapest
17. Forgó Sándor – Hauser Zoltán – Kis-Tóth Lajos (2001): Médiainformatika , Líceum Kiadó, Eger

18. Franziska Zellweger Moser (2011): The Strategic Management of E-Learning Support, Waxmann
19. Hain Ferenc – Hutter Ottó – Kugler Judit (2005): Az elektronikus eszközökkel támogatott tanulás (e-learning) mint lehetőség, Világosság
20. Harold A. Innis (1951): The Bias of Communication, Iniversity of Toronto Press
21. Holec, H. (1981): Autonomy in Foreign Language Learning, Pergamon, Oxford
22. Jáki László (1979): A távoktatás kialakulása és nemzetközi tendenciái, OPI, Budapest
23. Jarvis, Peter (2003): Az egész életen át tartó tanulás szociológiai perspektívái, a Pécsi Tudományegyetem TTK FEEFI periodikája
24. Kárpáti Andrea (1999): A számítógéppel segített tanítás módszerei, Új Pedagógiai Szemle
25. Kay, Alan (1994): Observations about children and computers, ARL Research Note #31
26. Komenczi Bertalan (2000): Elektronikus tanulás, Új Pedagógiai Szemle, 10. sz.
27. Komenczi Bertalan (2000): Információ és társadalom, EFK LÍCEUM Kiadó, Eger
28. Komenczi Bertalan (2005): Távoktatási tananyagfejlesztés elektronikus környezetben <http://www.ektf.hu/~kbert>
29. Komenczi Bertalan (2005): Távoktatási tananyagfejlesztés, MELLearn Egyesület, Debrecen
30. Kovács Ilma (2007): Az elektronikus tanulásról, Holnap Kiadó Budapest
31. Kovács Ilma (1995): Távoktatás Franciaországban 1993-1994, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. Universitas, Budapest
32. Kovács Ilma (1992): Távoktatás Magyarországon 1970 – 1980, Felsőoktatási Koordinációs Iroda, Budapest
33. Kovács Ilma (2005): Új út az oktatásban? A távoktatás OKKER Kiadó, Budapest
34. Kovács Ilma (1997): Új út az oktatásban; BKEFKI Budapest
35. Kőfalvi Tamás (2006): E-tanítás: Információs és kommunikációs technológiák a közoktatásban, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
36. Lajos Tamás – Zarka Dénes (1999): Ajánlások nyitott szakképzési programok fejlesztéséhez és lebonyolításához, Műegyetemi Távoktatási Központ, Budapest
37. Locke, John (1964): Értekezés az emberi értelemről (1690), Akadémiai Kiadó, Budapest

38. Németh Balázs (2003): Az egész életen át tartó tanulás gondolatának feltámadása, avagy miért lett a koncepcióból politikum, a Pécsi Tudományegyetem TTK FEEFI periodikája
39. Papert, Seymour (1996): Learning through Building and Exploring, Multimedia Today Interview
40. Perriault, Jaques (1996): La communication du savoir á distance, L'harmattan, Paris
41. Pignal, Sophie (2001): Se former aux langues étrangères, Formation professionnelle, Studyrama, Paris
42. Saul Carliner – Patti Shank (2008): The E-Learning Handbook, Pfeiffer
43. Szabó Katalin – Kocsis Éva (2002): Digitális paradicsom vagy falanszter? (A személyes tömegtermelés), AULA, Budapest
44. Szűcs András - Zarka Dénes (2006): A távoktatás módszertanának fejlesztése, NFI, Budapest
45. Tóth Tamás (2001): Az európai egyetemek funkcióváltozásai, Professzorok Háza, Budapest
46. Zrinszky László (1996): Bevezetés az andragógiába, OKKER, Budapest
47. Henczi Lajos (2009): Felnőttoktató, A felnőttek tanításának-tanulásának elmélete és gyakorlata , Nemzeti Tankönyvkiadó

9.2. ELEKTRONIKUS FORMÁBAN ELÉRHETŐ FORRÁSOK

47. Kovács Márta Mária (2010): Az információs és kommunikációs technológiák hatása a tanulási környezet, a tanárszerep, illetve az alkalmazott tanítási módszerek átalakulására
<http://www.slideshare.net/komartt/szakdolgozat-kovacs-m>, (letöltve: 2011. 09. 12.)
48. Komenczi Bertalan (2009. június 17.): Didaktika elektromagna? Az e-learning virtuális valóságai
<http://www.ofi.hu/tudastar/didaktika-elektromagna>, (letöltve: 2011. 08. 22.)
49. Antennamagazin (2006)
<http://www.antennamagazin.hu/2006-01/05-valos.html>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
50. Nyíri Kristóf (É.n.) : A virtuális egyetem filozófiájához
http://mutat.net/?http://www.hunfi.hu/nyiri/vil_ve.htm, (letöltve: 2011. 09. 12.)

51. Bodó Balázs (É.n.): E-learning módszertan-, tananyag- és technológiafejlesztés a felsőoktatásban
<http://www.feek.pte.hu/feek/feek/index.php?urlink=665>, (letöltve: 2011. 08. 22.)
52. EDUWEB Távoktatási Rt. (2001): Az e-learning jelenlegi helyzete, perspektívái és fejlődési iránya
http://www.magabiztos.hu/elearning/emagabiztos/downloads/eduweb_e_learning_tan.pdf, (letöltve: 2011. 09. 12.)
53. Marc Rosenberg
<http://www.marcrosenberg.com/books.html>, (letöltve: 2011. 08. 22.)
54. E-learning post
<http://www.elearningpost.com/>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
55. Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum
<http://tech.transindex.ro/?hir=1025>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
56. Lengyel Zsuzsanna Mária (2007): E-learning: tanulás a világhálón keresztül, Debrecen
<http://dea.unideb.hu/dea/bitstream/2437/3121/1/szakdolgozat.pdf>, (letöltve: 2011. 08. 22.)
57. Pannon Egyetem (2005)
<https://nws.niif.hu/ncd2005/docs/ehu/114.pdf>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
58. Wikipedia (É.n.): E-learning
<http://hu.wikipedia.org/wiki/E-Learning>, (letöltve: 2011. 08. 22.)
59. Halmai Csabáné (É.n.): A felnőttképzésben alkalmazható módszerek és munkaformák
<http://www.hcsventura.hu/Flnttkpzs/Mdsztan.html>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
60. Dr. Vörös Miklós (2009): Elearning tapasztalatok a statisztika tükrében, Szolnoki Tudományos Közlemények., Szolnok
http://www.szolnok.mtesz.hu/sztk/kulonszamok/2009/cikkek/Voros_Miklos.pdf, (letöltve: 2011. 09. 12.)
61. Kovács Miklós (2005): E-learning alapú távoktatás a Széchenyi István Egyetemen a hallgatók szemszögéből
<http://agrinf.agr.unideb.hu/if2005/kiadvany/papers/B21.pdf>, (letöltve: 2011. 09. 10.)
62. E-learning Europa, Transforming education through technology

http://www.elearningeuropa.info/directory/index.php?page=doc&doc_id=10187&doclng=6, (letöltve: 2011. 09. 12.)

63. Fejér Tamás (É.n.): Dinamikusan terjednek az e-learning rendszerek

<http://www.perbithr.hu/share/elearning.pdf>, (letöltve: 2011. 09. 10.)

64. HR Portal (2011. aug. 23.): E-learning egy kicsit már dimenzióban

<http://www.hrblog.hu/e-learning/2011/08/23/e-learning-egy-kicsit-mas-dimenzioban/>, (letöltve: 2011. 09. 12.)

10. MELLÉKLETEK

I.

KÉRDŐÍV

A Dunaújvárosi Főiskola hagyományos oktatási képzéseit és az itt részt vevő hallgatók e-learning alapú távoktatásos képzésről alkotott véleményét vizsgálom TDK dolgozatomban. Arra kérem, az alábbi kérdőív kitöltésével segítse munkámat. Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat!

Köszönetét, válaszadását előre is köszönöm!

Általános

Kérem adja meg a nemét!

☐ férfi

☐ nő

Kérem válassza ki, hogy milyen tagozaton végzi tanulmányait!

☐ nappali

☐ levelező

☐ esti

☐ távoktatási

☐ egyéb

Jelölje meg a jellemző tanulási módszerét!

☐ Egyedül tanulok

☐ Másokkal együtt tanulok

Ki ösztönözte tanulásra?

☐ Saját maga

☐ Családja

☐ Kollégái, barátai

☐ Munkahelyi vezetője

☐ Egyéb:

1. Hol hallott először az e-learningről?

☐ Iskolában

☐ Munkahelyen

☐ Baráttól

☐ Hirdetésből

☐ Nem hallottam még róla

☐ Egyéb:

2. Mi a véleménye az e-learningről?

☐ A távoktatás önállóan is megállja a helyét

☐ A hagyományos oktatás színvonalát soha nem fogja elérni

☐ Jobb a távoktatás a hagyományosnál

☐ Jobb a hagyományos oktatás a távoktatásnál

☐ A hagyományos oktatás mellett működhet

☐ Nincs véleményem róla

☐ Egyéb:

3. Melyik képzési formát részesíti előnyben?

☐ Hagományos oktatás

☐ Távoktatás, e-learning

☐ Nem tudom

4. Megítélése szerint melyik lehet az alábbiak közül az e-learning fogalma?

☐ Az e-learning nyílt egyetem, ahol már nem az oktatási intézmény szabja meg előre a tanulási programot, és az oktatási rendszer igazodik a tanulni vágyó diák céljához, igényeihez

☐ A levelező képzés egyik speciális formája

☐ Számítógép segítségével történő, valamint információs és kommunikációs technikával (IKT) támogatott tanulást takar

5. Mely(ek)et tartja a távoktatás legjelentősebb előny(ei)nek? Több válasz lehetséges!

- € Időben kötetlen tanulás
- € Nincs hely szerint az intézményhez kötve
- € Multimédia támogatottság
- € Tetszőleges számú vizsgázási lehetőség
- € A tudásfelmérés időben rugalmasabb

6. Mely(ek)et tartja a távoktatás legjelentősebb hátrány(ai)nak? Több válasz lehetséges!

- € A tanár személyes jelenlétének, és azonnali segítségnyújtásának hiánya
- € A távoktatás költségei magasak
- € Kevés a lehetőség arra, hogy a tanuló találkozgasson diáktársaival
- € Állandó és folyamatos bizonyítása a felkészültségnek
- € Csak az erősen motivált, alapos tudást szerezni akaró diákok számíthatnak eredményre

7. Mit gondol, távoktatásban tanulni mennyire könnyű vagy nehéz a hagyományos oktatási formához képest?

- € Könnyebb
- € Nehezebb
- € Ugyanolyan

8. Az alábbi jellemzők közül véleménye szerint melyek szükségesek ahhoz, hogy valaki sikeresen részt vehessen a távoktatásban? Legfeljebb **4** válasz lehetséges!!!

- € Célirányos gondolkodásmód
- € Jó időbeosztás képessége
- € Hardver támogatottság
- € Motiválás a tanárok részéről is
- € Multimédia és Internet támogatottság
- € Konzultációs lehetőségek sokszínűsége és gyakorisága
- € A tananyagoknak a tanulókörzpontú, és a tanulói megértést segítő összeállítása
- € Vizsgákon való magabiztosság
- € Képesség az önálló tanulásra

9. Véleménye szerint kiknek szól az e-learning?

- € Azoknak, akiknek állandó jövedelmük magasabb
- € Akik képesítéstől függetlenül, pusztán az ismeretszerzés igényével tanulnak
- € Akik valamilyen oknál fogva kimaradtak a hagyományos képzési formákból
- € Azoknak, akik képesek önállóan tanulni
- € Azoknak, akik helyhez és időhöz kötöttek

10. Szívesen részt venne e-learning keretében teljesíthető felsőoktatási kurzuson, ha lenne rá lehetősége?

- € Igen
- € nem
- € nem tudom
- € már vettem részt ilyen kurzuson

11. Kérem, írja le az e-learning rendszerrel kapcsolatos észrevételeit, megjegyzéseit!

II.

KÉRDŐÍV

A Széchenyi István Egyetem e-learning alapú távoktatásos képzését vizsgálok TDK dolgozatomban. Arra kérem, az alábbi kérdőív kitöltésével segítse munkámat.

Köszönetét, válaszadását előre is köszönöm!

Általános

Kérem adja meg a nemét!

€ férfi € nő

Kérem válassza ki, hogy milyen tagozaton végzi tanulmányait!

€ nappali € levelező € esti € távoktatási € egyéb

Jelölje meg a jellemző tanulási módszerét!

€ Egyedül tanulok € Másokkal együtt tanulok

Ki ösztönözte tanulását?

€ Saját maga € családja € kollégái, barátai € munkahelyi vezetője € egyéb:

1. Értékelje a következő állításokat! Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat!

1 – egyáltalán nem jellemző

2 – nem jellemző

3 – inkább jellemző

4 – nagyon jellemző

	1	2	3	4
Tanulmányai megkezdése előtt használt számítógépet.	€	€	€	€
Ismeri a számítógépet, tud néhány programot használni.	€	€	€	€
Ismer internetes szolgáltatásokat.	€	€	€	€
Rendelkezik otthonában számítógéppel.	€	€	€	€
Munkahelye számítógéppel ellátott.	€	€	€	€
Rendelkezik otthonában internet hozzáféréssel.	€	€	€	€
Munkahelye internet hozzáféréssel rendelkezik.	€	€	€	€
Néhány (1-2) éve rendszeresen Internetezik.	€	€	€	€
Rendelkezik email címmel.	€	€	€	€
Rendelkezik saját honlappal.	€	€	€	€
Tanulmányai megkezdése előtt távoktatási (e-learninges) előismeretekkel rendelkezett.	€	€	€	€

2. Értékelje a Széchenyi István Egyetem e-Learning rendszerére vonatkozó jellemzőket! Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat!

1 – egyáltalán nem értek egyet

2 – nem értek egyet

3 – egyetértek

4 – teljes mértékben egyetértek

	1	2	3	4
Coedu használata könnyen tanulható	€	€	€	€
Kezelőfelület minősége megfelelő	€	€	€	€
Tananyag feldolgozása érthető	€	€	€	€
Videó anyagok szakmai tartalma megfelelő	€	€	€	€
Videó anyagok érthetőek	€	€	€	€
Szöveges anyagok használhatósága megfelelő	€	€	€	€
Képes, ábrák használhatósága megfelelő	€	€	€	€
Önellenőrző kérdések hatékonyak, megfelelően felkészítenek a	€	€	€	€

vizsgára

3. Az Ön által aktívan használt Coedus kurzus(ok)ban milyen tevékenységeket végez? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat! Több válasz lehetséges!

- € Fórum
- € Üzenet küldés
- € Teszt kitöltés (számonkérés vagy önellenőrzés céljából)
- € Tananyag letöltés
- € Feladat feltöltése
- € Egyéb: _____

4. Véleménye szerint a Coedu e-learning rendszer használata mennyire könnyíti a tanulási folyamatot? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

egyáltalán nem € € € € nagyban hozzájárul

5. Véleménye szerint a Coedu e-learning rendszerben egy-egy kurzus követelményei általában mennyire teljesíthetőek? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

egyáltalán nem € € € € teljes mértékben

6. Milyen gyakran fordul egy-egy tárgyból a tutorhoz valamilyen kérdéssel? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

egyáltalán nem € € € € gyakran

7. Milyen jellegű kérdésekkel fordul tutorhoz? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat! Több válasz lehetséges!

- € Tananyaghoz kapcsolódó
- € Értékeléshez kapcsolódó
- € Egyéb: _____
- € Egyáltalán nem fordulok kérdéssel hozzá

8. Milyennek ítéli a tutorok munkáját? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

nagyon rossz € € € € kiváló

9. Mennyire segítették munkáját a tanulási útmutatók? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

egyáltalán nem € € € € teljes mértékben

10. Milyennek ítéli a Felnőttképzési Központ ügyintézési minőségét? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző választ!

nagyon rossz € € € € kiváló

11. Mi a véleménye az e-learningről? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat!

- € A távoktatás önállóan is megállja a helyét
- € A hagyományos oktatás színvonalát soha nem fogja elérni
- € Jobb a távoktatás a hagyományosnál
- € Jobb a hagyományos oktatás a távoktatásnál
- € A hagyományos oktatás mellett működhet
- € Nincs véleményem róla
- € Egyéb: _____

12. Melyik képzési formát részesíti előnyben? Kérem, X-el jelölje az Önre jellemző válaszokat!

- € Hagományos oktatás
- € Távoktatás, e-learning

€ Nem tudom